

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

КОНСТРУКТИВНА ГЕОГРАФІЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

НАУКОВИЙ ЗБІРНИК

Заснований у 2012 р.

Випуск 3

Київ – 2013

УДК 911.3: 796.5 (100) (477)

ББК 65.04

РЕЦЕНЗЕНТИ: Шищенко П.Г., чл.-кор. АПНУ, д. геогр. н., проф., засл. діяч науки і техніки; Масляк П.О., д. геогр. н., проф.

Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів: Наук. зб./ Ред. кол.: Я.Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К.: Екотур-інфо, 2013. – Вип. 3. – 98с.

У збірнику висвітлено актуальні питання географії рекреації та туризму, географії України та географічного краєзнавства, конструктивної географії та раціонального використання природних ресурсів. Для фахівців сфери планування природокористування та охорони природи, організації подорожей та екскурсій, наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР – Олійник Я.Б., чл.-кор. АПНУ, д. екон. н., проф., засл. діяч науки і техніки (відп. ред.)

ЗАСТУПНИК ВІДПОВІДАЛЬНОГО РЕДАКТОРА – Дмитрук О.Ю., д. геогр. н., проф.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Аріон О.В. к. геогр. н., доц., (відп. секретар); Бейдик О.О., д. геогр. н., проф.; Герасименко Н.П., д. геогр. н., проф.; Гродзинський М.Д. акад. НАНУ, д. геогр. н., проф.; Доценко Л.М., д. геогр. н., проф.; Любіцева О.О., д. геогр. н., проф.; Мезенцев К.В., д. геогр. н., проф.; Самойленко В.М., д. геогр. н., проф.; Смирнов І.Г., д. геогр. н., проф.; Сніжко С.І., д. геогр. н., проф.; Хільчевський В.К., д. геогр. н., проф., засл. діяч науки і техніки; Яценко Б.П., д. геогр. н., проф.

АДРЕСА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ: м. Київ, МСП-680, проспект Глушкова, 2-а. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, географічний факультет, кафедра географії України, тел. 521-33-72.

Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка 16 січня 2013 р., протокол № 1

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат та інших відомостей.

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013

© Еко Тур Інфо, 2013

I. ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ

УДК 911.3

Сабурова Ю.О.

МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Розглянуті стан та перспективи розвитку дитячо-юнацького туризму, а також проаналізовані можливості його розвитку в Україні. На основі дослідження проведено узагальнення розвитку дитячого туризму та запропонована концепція розвитку.

Ключові слова: дитячо-юнацький туризм, види дитячого та молодіжного туризму, структура дитячого туризму.

Сабурова Ю.А.

ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ ДЕТСКО-ЮНОШЕСКОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

Рассмотрены состояние и перспективы развития детско-юношеского туризма, проанализированы возможности его развития в Украине. На основе исследований были получены результаты развития детского туризма и предложена концепция развития.

Ключевые слова: детско-юношеский туризм, виды детского и молодежного туризма, структура детского туризма.

Saburova J.

CHILD AND YOUTH TOURISM IN UKRAINE: POSSIBILITIES OF DEVELOPMENT

In work the concept of development of child-youth tourism in Ukraine is considered. The system of child-youth tourism in an area is analyzed. On the basis of research certain generalizations of child-youth tourism in Ukraine are conducted and concept of development is proposed.

Keywords: child-youth tourism, types of child's and youth tourism, structure of child's tourism.

Постановка проблеми та актуальність теми дослідження. Дитячо-юнацький туризм є одним із напрямів розвитку туризму в Україні, який

покликаний сприяти вихованню та освіті підростаючого покоління засобами туристсько-краєзнавчої діяльності, формуванню всебічно розвиненої особистості, орієнтований на соціально важливу категорію нашого суспільства – підростаюче покоління [2]. Детальний аналіз стану, проблем та перспектив розвитку молодіжного та дитячого туризму в нашій державі не проводився, тому інформація про цей вид туризму дається фрагментарно і тільки в загальному аспекті розвитку туризму в цілому.

Розвиток дитячого туризму в Україні сьогодні особливо актуальний, оскільки саме цей вид туризму має патріотично - виховне значення, дає змогу в юному віці не тільки пізнати свою країну і весь світ, але й реалізувати конституційне право кожної дитини на відпочинок.

Мета - виявити перспектив розвитку дитячо-юнацького туризму в Україні та сформувати концепцію розвитку. Стратегічна мета концепції –забезпечення постійного процесу розвитку дитячого туризму, який би задовольняв потреби туристів та приймаючого регіону на основі ефективного управління усіма ресурсами, що зберігає можливості для майбутнього розвитку.

Об'єкт дослідження - процес формування дитячо-юнацького туризму в Україні.

Предмет дослідження – сукупність питань теоретичного і методичного характеру щодо забезпечення формування та розвитку дитячо-юнацького туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Концепція (лат. Concipere – розуміння, єдиний задум) – система поглядів що виражає певний спосіб бачення («точку зору»), розуміння трактування предметів, явищ, процесів, що презентує провідну ідею або (і) конструктивний принцип, що реалізують певний задум у тій або іншій практиці пізнання [6].

Запропонована концепція розвитку дитячо-юнацького туризму будується на оптимальному сполученні наявних умов, можливості використання іноземного досвіду, й реальних потреб сьогодення.

Сьогоднішні умови вимагають залучення дитини до діяльності, яка б комплексно впливала на її виховання, пізнання і сприяла гармонійному розвитку особистості. Одним з засобів такого впливу є дитячо-юнацький туризм.

Дитячо-юнацький туризм (ДЮТ) – це вид туристичної діяльності, спрямований на задоволення оздоровчих, спортивних та пізнавальних потреб дітей і молоді поза місцем їх постійного проживання та навчання. Він покликаний виховувати підростаюче покоління засобами туристичної краєзнавчої діяльності, формувати всебічно розвинену особистість. Багатьма педагогами сучасності він визначається як пріоритетний напрям у всьому процесі виховання. В розвинутих країнах світу туристична робота є обов'язковим розділом програм всіх освітніх закладів [2].

Основними видами дитячого та молодіжного туризму є екскурсія, спортивний туризм, оздоровлення та відпочинок у таборах санаторно-курортних закладах, освітні, ділові та заохочувальні тури для талановитих підлітків, переможців творчих конкурсів, олімпіад [1].

З погляду соціальної сфери ДЮТ надає унікальну можливість ознайомитися з історичною і культурною спадщиною своєї країни і сусідніх держав. Важливий туризм і як засіб зняття фізичної втоми, психологічної напруги і стресу. Окрім того, ДЮТ є однією з найефективніших оздоровчих технологій, сприяючих формуванню здорового способу життя людини в суспільстві, що має значення у вихованні підростаючого покоління.

Структура дитячого туризму багатопланова і охоплює різні аспекти сучасного життя. Дитячий спортивно-оздоровчий туризм має 3 аспекти: економічний, віковий, територіальний.

Уособленням економічного аспекту в дитячому туризмі стала поява нових дитячих спортивних таборів, путівки до яких – недешево задоволення. Матеріально-технічну базу системи ДЮТ в Україні становлять приміщення центрів (станцій) туризму і краєзнавства учнівської молоді, дитячі стаціонарні та орендовані туристські бази, дитячі санаторно-курортні заклади, табори

різного профілю, дитячі туристсько-екскурсійні бюро, туристські та спортивні клуби, навчальні заклади підготовки спеціалістів системи ДЮТ, підприємства з виробництва, прокату і продажу товарів туристського попиту тощо.

Сьогодні туристичні табори – інші, вони – сучасні. Адже змінюються вимоги до дитячого відпочинку, вони - більш вибагливі: розміщення в кімнатах з вигодами, харчування за системою «шведський стіл», навіть види спорту підкорилися сучасній моді: стрільба з англійських луків, катання на квадрациклах, дайвінг... Проте поряд з сучасними таборами («Атлантик», «Мандарин», «СТЕЛС» та ін.) продовжують своє існування традиційні палаткові, вони є основними для пластунів – скаутів України: ночівлі в палатках, походи, змагання, зльоти, харчування з спільного котла. Влітку традиційно 40% школярів відпочивають в таборах, дві третини - у вітчизняних, решта – за кордоном [13].

Віковий аспект структури дитячого туризму полягає в розмежуванні всіх дітей за віковими групами, для кожної з яких вибираються найбільш ефективні оздоровчі та цікаві за віком види та форми відпочинку: 3-6 – пізнавальний; 7-11 років – пізнавально-діяльнісний; 12-13 років – діяльнісно-пізнавальний; 14-15 років – емоційно-діяльнісний; 16-17 років – емоційно-споживацький. Як бачимо, у віці 10-13 років у дітей спостерігається максимальна готовність до пізнання, пригод, активного відпочинку.

Територіальний аспект накладає обмеження на види туризму, адже кожний вид спортивно-оздоровчого туризму вимагає для своєї реалізації наявності відповідних природних ресурсів, які, по суті, є базою для його здійснення. ДЮТ висуває особливі вимоги до рекреаційно-туристських ресурсів. Ці вимоги обумовлені специфічними рекреаційними потребами дітей та юнацтва, які формуються під впливом таких факторів як вік дитини, стать, освітній рівень, соціальна належність, уподобання, фізичні можливості, стан здоров'я тощо.

Попри всю важливість об'єктів історії й культури в рекреаційно-туристському потенціалі певної території природна його складова займає провідне місце. До вирішальних видів природних рекреаційно-туристських

ресурсів можна віднести наступні: спелеоресурси – для проведення заходів зі спелеотуризму; орографічні – для здійснення піших походів як рівнинною місцевістю, так і гірськими ландшафтами, лижного та гірськолижного туризму, велотуризму; водні – для водного туризму (сплав на байдарках, каное, катамаранах та ін.); лісові – для пішого, велотуризму; кліматичні – для всіх видів туризму (так, лижний туризм може розвиватися лише при стійкому сніговому покриві); природно-антропогенні (заповідні) – для пішого туризму, головним чином. Деякі види вимагають наявності комплексу відповідних природних ресурсів. Нині майже 85% туристсько-спортивних походів від загальної кількості вищеназваних видів туризму припадає саме на долю дитячо-юнацьких туристських груп. Природними передумовами рекреації виступають перш за все природно-територіальні та аквальні комплекси різних рангів, їх компоненти та окремі якості: атрактивність, можливість подолання природних перешкод, географічна специфіка, унікальність природних об'єктів та їх географічне положення [1, 13].

Україна має цілком достатні для розвитку ДЮТ природні рекреаційно-туристські ресурси: кліматичні, які можна оцінити як надзвичайно сприятливі; орографічні, серед яких провідне місце займають гірські ландшафти Українських Карпат та Гірського Криму; спелеологічні ресурси Поділля та Криму, які можна вважати унікальними; водні, серед яких дуже важливими є ресурси морських узбереж Чорного та Азовського морів, річкові ресурси.

Досить популярним залишається відпочинок дітей та молоді у Криму, Херсонській, Миколаївській, Одеській областях, Закарпатті, на Полтавщині. Сонячне тепло, гірські масиви, мінерально-сольовий склад і температурний режим морської води, чудові пляжі створюють сприятливі умови для відпочинку та оздоровлення. Загальновідомими санаторно-курортними дитячими центрами є Ялта, Алушта, Алупка, Феодосія, Євпаторія, Судак, Саки і, звичайно ж, “Артек”.

Предусім для розвитку як внутрішнього так і зовнішнього ДЮТ Україні необхідно мати унікальні об'єкти. Одним з таких вже є заснований у 1925 р. як

лікувально-оздоровча установа, "Артек" успішно реалізовує одну із своїх головних цілей - оздоровлення дітей, використовуючи для цього унікальний природно-кліматичний потенціал і можливості матеріально-технічної бази, яка сьогодні розвивається і вдосконалюється. Досить доцільним була б побудова схожого центру в не менш мальовничому куточку нашої країни на Закарпатті. Перейняти досвід, організаційну структуру, основні елементи програм та анімації, та адаптувати їх під зимовий відпочинок. Адже хоч "Артек" набирає зміни практично цілорічно, проте пікові набори саме на літній період. Враховуючи особливості Закарпаття буде можливість організувати краєзнавчі походи з відвіданням найближчих сіл, запрошувати та майстрів з народного промыслу, для проведення майстеркласів для дітей. Такі програми матимуть значний вплив на підростаюче покоління і зберігатимуть цікавість до нашої культури іноземців.

Значний потенціал мають і культурно-історичні рекреаційно-туристські ресурси. Ці пам'ятки в основному територіально розосереджені, але є й місця з високою концентрацією пам'яток історії та культури - міста Київ, Львів, Кам'янець-Подільський, Чернігів тощо. Проте, зовсім не зайвим було б використання іноземного досвіду в плані створення всесвітньо визнаних атракцій таких як Disneyland Park в США або новітніх - KidZania в ОАЕ, щоб зробити їх ще більш сприятливими саме для ДЮТ.

Disneyland Park в США - Перший з тематичних парків Уолта Діснея, відкрився 17 липня 1955 року, ставши втіленням ідеї Уолта Діснея про парк, в якому був би відтворений світ мультфільмів та казок, де цікаво всім: і дорослим, і дітям. Парк поділений на «країни» (тематичні зони) і добре приховані «закулісні» зони. При вході в «країну» відвідувач опиняється повністю занурений в тематичне оточення і не може бачити або чути деталі іншої реальності. Відкрита для відвідування територія становить приблизно 85 акрів (34 га), при відкритті кількість атракціонів була 16, на сьогодні більше 60. Сумарна кількість відвідувачів Діснейленду набагато більше, ніж в будь-якому

іншому парку розваг світу - близько 600 млн. чоловік з моменту його відкриття [15].

В Україні, а саме в Харкові, 23 серпня 2012 року відкрився Центральний парк культури й відпочинку після реконструкції вартістю 20 млн. євро колишнього парку ім. Горького, який є прототипом Діснейленду. У рамках реконструкції в парку встановили 36 атракціонів італійських, німецьких і американських виробників. Територію парку упорядкували: розбили клумби, встановили чотири фонтани, лавки, урни, світильники, фонтанчики з питною водою. Парк розділили на зони, призначені для різних цільових аудиторій. Зокрема, Французька зона де встановлена карусель і магазин з круасанами. Екстремальна зона стилізована під джунглі, Дитяча - під Квіткове місто, з героями казок Миколи Носова, також є зоомагазин і магазин бісквітної фабрики. У Середньовічній зоні - автошкола, фотостудія і кафе. У парку є ретрозона, яка вже призначена для літніх людей, на її території встановлено сцену, майданчик для танців, лави. [11, 12].

В кінці центральної алеї парку встановлено колесо огляду, висотою 55 м, обладнане 40 кабінками, одна з них - для людей з обмеженими можливостями. З лівого боку від колеса огляду знаходиться зона з тематичними атракціонами, кожен з яких виконаний в стилістиці країн світу - Єгипет, Індія, Італія, Японія, Барбадос. Парк Горького може також пишатися атракціоном «Air Race», який є другим у світі, перший знаходиться у парку розваг Нью-Йорка.

Новітнім підходом до дитячих атракцій можна назвати центр розваг для дітей KidZania (Кідзанія) – розташований. KidZania був створений і розроблений мексиканським підприємцем Ксав'єром Лопес Анкона. Перший KidZania відкритий у вересні 1999 року в Санта-Фе торгового центру в Мехіко, і був названий «La Ciudad de los Niños» - "Місто дітей" . KidZania - це не просто розважальний центр, це ціле місто в мініатюрі, що належить і керується дітьми. У його ресторанах, банках, газетах, на радіо, в клініках і на будівництві працюють діти, вони ж керують літаками та автобусами, заробляючи справжні Kidzos (кідзанійські гроші), які мають вільний оберт всередині цього містечка.

Їх можна покласти на рахунок у банку і отримати процентний дохід або витратити, розплатившись за товари та послуги містечка готівкою або банківською карткою. Кожна дитина може здійснити свою мрію і в цілковитій безпеці приміряти на себе дорослі професії. KidZania - це місто дітей, дорослий може потрапити туди тільки в супроводі дитини. Діти ростом нижче 120 см не допускаються без супроводу дорослих, проте, дорослі не допускаються всередину ігрових приміщень. Стосовно вікових обмежень приймаються діти до 2 років – безкоштовно, діти 2-16 років – 35 дол. США, дорослі (17 років і старше) – 25 дол.США і вони не допускаються на територію містечка без супроводжуючою їх дитини. Подібні центри відкриті в Мексиці, Південній Кореї, Чилі, Японії, Індонезії, Португалії, Сінгапурі. За 2011 рік KidZania в Дубаї відвідали понад 1 млн. людей. Очікуються відкриття в Таїланді, Бразилії, Індії, Кувейті, Єгипті, Саудівській Аравії, Туреччині, Росії, Великобританії та США. [8, 10].

Використати даний досвід в Україні було б досить доцільно, адже даний центр може використовуватися не лише туристами з розважальною метою, але також як і освітній центр для підростаючого покоління. До того ж це б стало додатковою атракцією для туристів, наприклад Києва. Столичне місто продовжує стрімко розвиватися, лідирує за обсягами туристичних відвідувань та, що особливо добре, будує нові атракції, які передусім можуть бути використані для розвитку дитячого туризму. Прикладами можуть стати нещодавно відкриті: освітньо-розважальний комплекс «Океанаріум Морська казка», де можна побачити годування морських мешканців з рук, серед яких: черепахи, креветки, медузи, восьминоги, морські зірки й морські їжаки, рифові акули, а також отруйні риби - риба-собака і риба-камінь. Основною родзинкою великій експозиції морських акваріумів є підводний тунель. Музей цікавих наук Експериментаніум - цей науковий атракціон дає цікаву і доступну можливість безпосередньої участі в експериментах, дослідах і інших пізнавальних діях [7].

Кліматичні ресурси України в контексті вимог ДЮТ мають і ряд обмежувальних факторів, пов'язаних з канікулярними періодами відпочинку і

оздоровлення учнівської молоді. Літні канікули переважно мають сприятливі й комфортні умови, то інші канікулярні періоди (зимові, весняні та осінні) не завжди характеризуються сприятливою погодою для організації відпочинку, туристсько-спортивних та краєзнавчих заходів.

Трудові ресурси належать до основних цілереалізуючих компонентів туризму. Основу кадрового потенціалу системи ДЮТ складають спеціально підготовлені кваліфіковані професійні кадри. Тому виникає необхідність підготовки кадрів, раціонального розподілу кадрового потенціалу та ефективного його використання.

Таким чином, можна стверджувати, що територія України має цілком достатній для розвитку ДЮТ ресурсно-туристський потенціал, а деякі групи ресурсів взагалі є унікальними.

Цілком зрозуміло, що сьогодні організувати дитячі й молодіжні тури набагато складніше. Сучасне підростаюче покоління набагато вимогливіше, у його свідомості вже з'явилися певні стандарти про рівень обслуговування.

Сьогодні в Україні значно підвищився попит на закордонний відпочинок молоді - не слабшає інтерес до поїздок до Туреччини, Болгарії, вже кілька років поспіль українські діти відпочивають в іспанських рідинах. Стають досить актуальними і загальноосвітні закордонні тури, коли дитина індивідуально або у складі групи вирушає до Англії, Іспанії, Мальти, де поруч із відпочинком має можливість поглиблено вивчати іноземну мову [9].

Згідно з законом України "Про туризм" держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності. Серед основних цілей державного регулювання в галузі туризму є забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та малозабезпечених громадян шляхом запровадження пільг стосовно цих категорій [4].

Формування дитячо-юнацького туризму в Україні нараховує декілька етапів: 1) зародження дитячо-юнацького туризму (період Російської та Австро-Угорської імперій, XIX початок XX століття); 2) розвиток дитячо-юнацького

туризму і рекреації в радянський період (20-ті - 90-ті роки ХХ століття), 3) розвиток дитячо-юнацького туризму у часи незалежної України. (1991 рік і до сьогодні).

Незважаючи на зміни соціально-економічних умов та переходу до нових форм господарювання важливе значення в організації рекреаційно-туристичної діяльності і надалі належить органам державної влади, які займаються управлінням в сфері освіти. З метою організації дитячо-юнацького туризму, стимулювання теоретико-методологічної роботи та узагальнення набутого досвіду в багатьох областях України при місцевих державних адміністраціях створено спеціалізовані центри розвитку дитячо-юнацького туризму.

Дитячо-юнацький туризм в Україні підпорядкований Міністерству освіти і науки. Поруч із спеціалізованими закладами еколого-натуралістичного профілю й закладами дитячо-юнацької технічної творчості та комплексними позашкільними закладами (палаці, центри, будинки позашкільної роботи, дитячо-юнацькі центри) спеціалізовані туристсько-краєзнавчі заклади є складовою частиною системи позашкільної освіти та виховання в Україні. Саме спеціалізовані туристсько-краєзнавчі заклади складають основу системи дитячо-юнацького туризму в нашій країні.

Для наочності відображення стану дитячо-юнацького туризму був проведений SWOT-аналіз.

<u>Сильні сторони:</u>	<u>Слабкі сторони:</u>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Сприятливі кліматичні умови регіону 2. Достатній для розвитку ресурсно-туристський потенціал 3. Наявність унікальних ресурсів 4. Відносно низькі витрати на розробку турів 5. Зростаючий інтерес споживача до послуг дитячого туризму 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Застарілість матеріально-технічного забезпечення 2. Недостатньо розвинена інфраструктура 3. Недостатня кваліфікація кадрів, недосконалість системи підготовки та підбору спеціалістів для роботи в закладах 4. Однорідність пропозицій турфірм 5. Чітко виражена сезонність 6. Складнощі організації бізнесу 7. Необхідність залучення додаткових фінансових ресурсів 8. Складнощі в залученні інвесторів

<u>Можливості:</u>	<u>Загрози:</u>
1. Розробка нових турів 2. Мінімальна конкуренція з боку турфірм 3. Розширення послуг у напрямі дитячого туризму 3. Підвищення комфортності 4. Акцент у рекламі на безпеку і страхування послуг	1. Соціально-політична нестабільність 2. Невідповідність пропозиції попиту 3. Ускладнення із-за недостатньо розвиненої інфраструктури

Рис. 1. SWOT-аналіз дитячо-юнацького туризму

Стабільний розвиток туристичної індустрії можливо на умовах співробітництва держави та бізнесу. Це необхідно для розробки та реалізації програм, які будуть урахувати специфіку туристичної галузі. За оцінками міжнародної консалтингової McKinsey & Company для забезпечення стійкого росту ВВП на фоні багатьох проблем, які стоять перед Україною, в першу чергу необхідно розвивати ті галузі економіки, які мають значний потенціал росту. Одним з таких галузей виступає туристична індустрія. Для цього необхідно створити прийнятні умови для ведення бізнесу, стимулювання конкуренції, залучення інвестицій та упровадження передового зарубіжного досвіду, усунення адміністративних бар'єрів, підвищення мобільності трудових ресурсів, розвиток співробітництва держави та бізнесу.

Концепція розвитку дитячо-юнацького туризму. Головна ідея – забезпечення умов формування та розвитку дитячо-юнацького туризму.

Програма розвитку включає:

Організаційні заходи:

1. Створення регіональних реєстрів туристично-екскурсійних маршрутів для дітей та молоді, об'єктів туристичної інфраструктури, які можуть бути використані для потреб молодіжного та дитячого туризму, природних та історико-культурних об'єктів, що є рекомендованим для обов'язкового відвідання їх групами учнівської та студентської молоді під час навчального року, туристичних подорожей та екскурсій.

2. Створення налагодженої інфраструктури, що надасть можливість ефективно сприяти розвитку й організації масового безпечного маршрутного дитячого туризму.

3. Заохочення створення новітніх туристичних атракцій, які привертатимуть увагу як іноземних так і вітчизняних туристів.

4. Приведення до ладу матеріально-технічного забезпечення туризму.

5. Підвищення рівня безпеки всіх заходів дитячого туризму шляхом удосконалення їх організації.

6. Відновлення пільгових тарифів на проїзд у залізничному транспорт для організованих дитячих та молодіжних екскурсійних груп.

7. Здійснення заходів щодо розбудови мережі Центрів туризму і краєзнавства учнівської молоді у туристичних центрах та історичних містах, зокрема створення на їх базі спеціалізованих закладів розміщення для прийому та обслуговування груп дітей та підлітків.

8. Запровадження системи заохочувальних заходів для туристичних підприємств, які здійснюють діяльність зі створення та реалізації внутрішнього туристичного продукту для дітей та молоді.

Освітні заходи:

9. Визначення та затвердження орієнтовної тематики екскурсійно-краєзнавчої діяльності в межах регіону відповідно до вимог навчальних програм для різних вікових груп дітей та молоді.

10. Проведення семінарів з підготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

11. Включення тематичних туристсько-екскурсійних поїздок Україною до навчальних планів середніх загальноосвітніх шкіл.

12. Запровадження Всеукраїнських експедицій з метою всебічного залучення учнівської та студентської молоді до активної діяльності з вивчення історії рідного краю та довкілля, світової цивілізації, географічних, етнографічних, історичних об'єктів і явищ соціального життя, оволодіння практичними навичками з туризму та краєзнавства.

13. Сприяння формуванню тематичних культурно-освітніх краєзнавчих програм для студентської та учнівської молоді.

14. Запровадження у навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів години краєзнавчого курсу, забезпечення навчального процесу методичними розробками, навчальними посібниками, підручниками.

15. Впровадження спортивних туристичних походів в оздоровчі літні програми для дітей шкільного віку.

16. Ініціювання обміну туристськими екскурсійними групами дітей та молоді між регіонами України.

Інформаційні заходи:

17. Забезпечення участі у спеціалізованих салонах, виставках та ярмарках з метою популяризації вітчизняного ДЮТ на вітчизняних та міжнародних туристичних ринках, а також у міжнародних виставках, пов'язаних з організацією дитячо-юнацького відпочинку.

18. Видання сучасних карт, схем, довідників з дитячо-юнацьких туристських маршрутів, путівників із зазначенням основних тематичних маршрутів та туристичних центрів для шкільної та студентської молоді.

19. Розвиток та впровадження туристичної картки міста, яка б надавала туристам знижки в музеї, театри, основні об'єкти відвідування.

20. Інформаційна підтримка туристичного продукту для дітей та молоді, популяризація відпочинку в Україні, її культурної спадщини.

21. Використання можливостей ЗМІ при висвітленні туристських заходів з дитячого туризму, що дає можливість популяризувати цей вид туризму і викликає зацікавленість потенційних спонсорів.

22. Запровадження в обласних ЗМІ постійно діючих рубрик інформації про історико-культурні пам'ятки України для поширення серед населення інформації про туристичний потенціал кожного регіону.

На основі дослідження теоретичного підґрунтя формування основ розвитку туризму в світі та Україні запропоновано концепцію розвитку дитячо-юнацького туризму в Україні як взаємопов'язану систему, яка спрямована на

реалізацію спільних зусиль держави, Міністерства освіти й науки, Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді, генеральних спонсорів та меценатів на розвиток дитячо-юнацького туризму. Який є ефективною формою пропаганди здорового способу життя, зміцнення здоров'я, привертання уваги громадськості до туризму, як до важливого засобу виховання, до однієї з форм становлення особистості.

1. О.В. Колотуха *Дитячо-Юнацький Туризм В Україні як специфічна територіальна рекреаційна система Культура народів Причорномор'я. - 2002. - №36. - С.283-288.*
2. Кляп М. П., Шандор Ф. Ф. *Сучасні різновиди туризму: навч. посіб.— К.: Знання, 2011. — 334 с.*
3. *Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні: монографія / К. Кілінська, В. Руденко, Н. Аніпко, Н. Андрусяк, Н. Коновалова та ін. – Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. – 250 с.*
4. *Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми оздоровлення та відпочинку дітей на період до 2015 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. N 2056-р Київ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2056-2010-%D1%80>*
5. Шипко А. *Соціалізація молоді в туристських подорожах // Краєзнавство. Географія. Туризм.— 2007. - №12. – С.3-8.*
6. <http://slovari.yandex.ru>
7. <http://www.experimentanium.ru/about/>
8. <http://www.kidzania.ae/home.php>
9. <http://www.artek.ua>
10. <http://www.themeparkpost.com/index/2012139-kidzania-and-dubai-aquarium-operator-reports-over-4-75-million-visitors-in-2011>
11. <http://dozor.kharkov.ua/1000981/city/kultura/1112607.html>
12. <http://vecherniy.kharkov.ua/news/67616/>
13. http://www.ggf-dnu.org.ua/publ/sbornik_konferencii_2009/ditjachij_sportivno_ozdorovchij_turizm_v_ukrajini_ekonomichnij_vikovij_teritorialnij_aspekti/12-1-0-768
14. <http://glavcom.ua/articles/7158.html>
15. <http://en.wikipedia.org/wiki/Disneyland>

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПАРКОВОГО СЕРЕДОВИЩА МІСТА КИЄВА В ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті наведено інформацію про характерні особливості паркового середовища міста Києва та аналізується можливість використання об'єктів даного середовища з туристсько-рекреаційною метою.

Ключові слова: паркове середовище, парк, туристсько-рекреаційна діяльність, функціональний тип парку, рекреаційні потреби.

Лыскина В.И.

ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПАРКОВОЙ СРЕДЫ ГОРОДА КИЕВА В ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье приведена информация о характерных особенностях парковой среды города Киева и анализируется возможность использования объектов данной среды с туристско-рекреационной целью.

Ключевые слова: парковая среда, парк, туристско-рекреационная деятельность, функциональный тип парка, рекреационные потребности.

Lyskina V.

THE USE OF KYIV'S PARK ENVIRONMENT FOR TOURIST AND RECREATIONAL ACTIVITY

In the article the information about some characteristic features of Kyiv's park environment is given. Also the possibility of use objects of this environment with a tourist-recreational aim is analyzed.

Keywords: park environment, park, tourist and recreational activity, functional type of park, recreational needs.

Постановка проблеми. Місто – особливе середовище проживання людей. Швидкий темп життя, повсякденні навантаження та своєрідні екологічні умови зумовлюють потребу людей в можливості зменшення соціального напруження і відновлення психологічних та фізичних сил. Тому в наш час зростає роль парків, адже паркове середовище забезпечує ті форми відпочинку, які

потребують психологічного відриву від міського оточення. Актуальність даної теми визначається необхідністю теоретико-методологічного осмислення важливості ролі паркової індустрії в рекреаційній діяльності, з метою подальшого розвитку вітчизняних паркових комплексів відповідно до змін у суспільстві.

Аналіз інформаційних джерел показав, що парки Києва являються місцями відпочинку для багатьох мешканців міста завдяки їхній естетичній привабливості у вигляді мальовничих пейзажів та ландшафтного різноманіття [5]. Крім того, в деяких парках вже існує певна база для туристсько-рекреаційної діяльності. Наприклад, в межах національного парку «Голосіївський» в інших місцях вже розроблені туристичні екологічні маршрути [6,7]. На основі отриманих результатів деяких локальних досліджень Українського центру культурних досліджень, за кризових умов виникли некеровані процеси у діяльності парків [8]. Це стало певною передумовою порушень використання природно-рекреаційних територій, знищення деяких природних, історичних, матеріально-технічних та інших ресурсів паркової мережі.

Метою статті є визначення характерних особливостей паркового середовища Києва та виявлення можливостей використання території парків міста в туристсько-рекреаційній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Паркове середовище – поліфункціональний або спеціалізований комплекс, що поєднує природне середовище з культурно-дозвіллевими об'єктами, призначеними для комфортного відпочинку і розваг. Але, насамперед, це те благотворне біологічне середовище, де людина відчуває себе найкомфортніше, контактує з природою та землею, рослинами та тваринами, прекрасними пейзажами, прилучається до системи культури, створеної століттями, тисячоліттями. Тут формується повага до загальнолюдського, матеріальних і духовних цінностей.

Відомо, що паркове середовище в структурі будь-якого міста суттєво покращує екологічний комфорт проживання населення. У парках створюються

сприятливі для людського організму температурні умови, навіть взимку температура повітря серед насаджень вища, ніж у відкритому просторі. Тінь від дерев та кущів добре захищає людину від надлишку прямого та випромінюваного тепла енергії сонця. У великих містах лише на території парків, садів та скверів зберігаються відносно великі неасфальтовані площі. Суцільне ж асфальтування і зруйнування мікрорельєфу веде до погіршення геоморфологічної ситуації [1,2].

Сьогодні паркова індустрія міста включає, передусім, мережу державних парків культури і відпочинку, садів, скверів, а також тематичні, спеціалізовані парки (парки розваг, зоопарки, гідропарки, спортивні, аквапарки), паркові комплекси, міські луго- і лісопарки, об'єкти природо-заповідного фонду, що функціонують в умовах спеціально організованого природного середовища (паркового середовища), обслуговуючи різноманітні верстви населення.

Площа території у межах міста Києва, що вкрита зеленими насадженнями всіх видів, складає 49133,52 га, або 58,80 % площі міста. Паркове середовище Києва налічує 122 парки в т.ч. спеціалізовані, 379 скверів, 80 бульварів (рис. 1), які виконують в місті дві найважливіші функції – екологічну і рекреаційну [9].

Близько половини парків Києва відносяться до об'єктів природно-заповідного фонду та, крім рекреаційної, виконують також природоохоронну функцію. Загальна площа парків, що мають природоохоронний статус – 2670,57 га, з яких 12 об'єктів загальнодержавного значення і 14 – місцевого [8,9]. До комплексної зеленої зони міста включено і ліси приміської зони, з яких більше 50 % – ліси рекреаційного призначення [9].

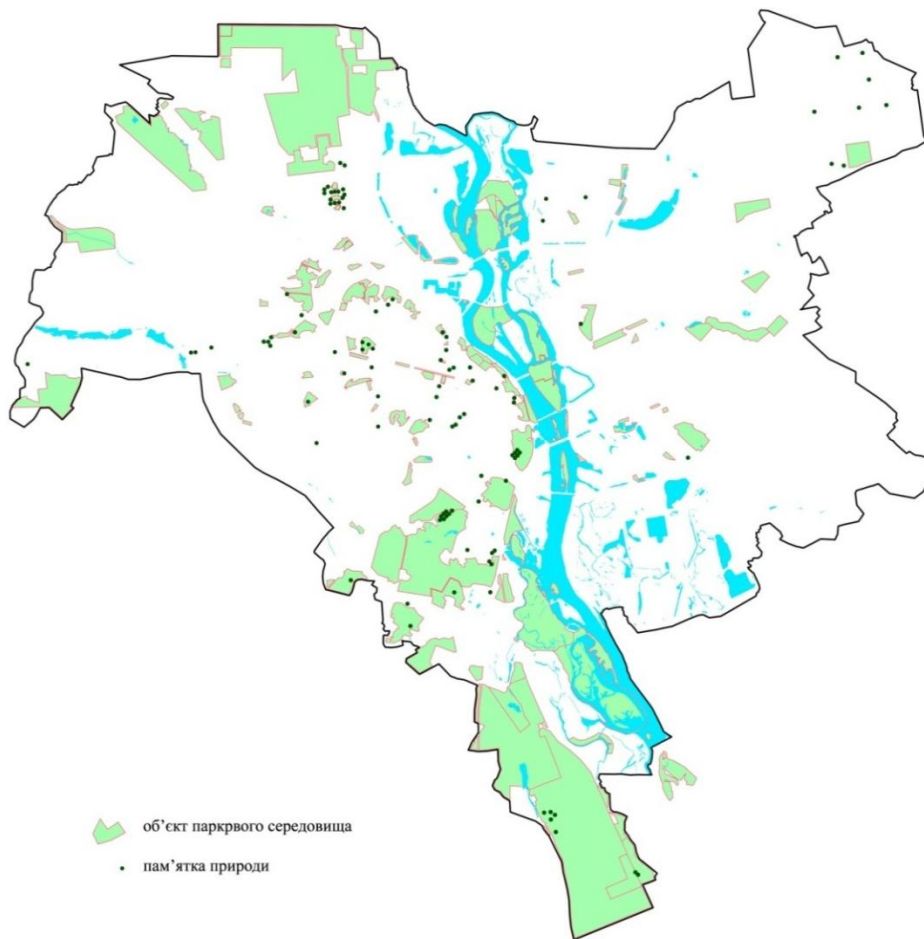

Рис. 1. Паркове середовище міста Києва

Функції парків Києва повинні відбивати рекреаційні потреби населення міста. Сучасна типологія територіальних рекреаційних систем розроблена І.В.Зоріним, В.С.Преображенським та Ю.А.Веденіним і спирається на типологію функцій туристсько-рекреаційної діяльності. Відповідно до цього, усі парки діляться на три основні функціональні типи: 1) оздоровчий, 2) спортивний, 3) пізнавальний. Оздоровчі і спортивні парки включають чотири підтипи по переважанню якого-небудь циклу рекреаційного зайняття: а) прогулянкові, б) спортивні, в) мисливсько-риболовні, г) змішані парки. Пізнавальний тип парків виконує функцію духовного розвитку людини і поділяється на а) пізнавально-культурні, куди відносяться архітектурно-історичні, етнографічні та інші парки; б) пізнавально-природні, до яких відносяться не лише місця з унікальними і екзотичними природними, явищами і

об'єктами, але і простори, що мають типові риси певних природних зон, поясів, ландшафтів [3].

Головною особливістю паркового середовища міста Києва є те, що на території його об'єктів можна не лише подихати свіжим повітрям та побродити тінистими алеями, але й розважитися і навіть побачити щось особливе та незвичайне. З врахуванням даної особливості та з огляду на подану вище класифікацію, усі парки Києва умовно діляться на різні функціональні типи.

До оздоровчих прогулянкових парків можна віднести усі наявні об'єкти паркового середовища Києва, за виключенням деяких заповідних територій, наприклад, заповідної зони національного парку Голосіївський – ботанічного заказника Лісники. Найкраще для даної рекреаційної діяльності придатні великі за площею парки, такі як НПП Голосіївський, Голосіївський ліс, Пуща-Водитський та Святошинський лісопарки, Сирецький гай, парки «Партизанська слава», «Дружби народів», Дніпровський парк та інші. Такі великі зелені території – це справжній скарб для великого міста, що надає можливість його мешканцям та гостям перенестись із міської метушні до природного затишку, віддаленого від вихлопів, шуму транспорту та архітектурної одноманітності житлових масивів. Значні розміри території дозволяють займатися як звичайним пішохідним туризмом, так і велосипедним та кінним, за виключенням Сирецького гаю, де дана діяльність – заборонена.

До такого функціонального типу як спортивний парк входять усі спеціалізовані спортивні парки, тобто Іподром, «Динамо», «Спартак», Велотрек «Авангард», СК «Металіст» та інші, а також деякі парки, які дають можливість проведення певних спортивних занять. Цікавим прикладом може бути Парк Дружби народів, де знаходиться «Екстрім-парк». Тут працює воднолижна канатна дорога, вейкпарк, можна покататися на катамаранах, каное або квадрациклах, полазити в мотузяному парку та на скалодромі. Іншим прикладом є парк «Протасів яр» – гірськолижний комплекс в самому центрі Києва з двома трасами різної протяжності і складності, придатними як для лиж

так і для сноубордів. Незалежно від погоди, сніг в Протасовом яру лежить з листопада по квітень.

Парки Києва можуть задовольнити рекреаційні потреби людей будь-якого віку. В деяких можна розважитися на атракціонах, наприклад, в парку «Перемога» знаходиться колесо огляду, батут, лабіринт, автодром, різні дитячі атракціони. В Сирецькому парку кожного весняно-літнього сезону відкривається дитяча залізниця. Всього тепловоз і три вагончики долають шлях завдовжки 2,5 км і навіть проїжджають віадук - міст на опорах через глибокий яр завдовжки 100 метрів. В парку «Пейзажна алея» облаштований унікальний сквер з величезними котами, фонтанами у вигляді слона, голів зебр, викладеною мозаїкою 30-метрова кішка-стонога, лавками у вигляді кролика, ворони, kota. Також, мешканці та гості столиці можуть насолодитись красою світломузичних фонтанів у сквері ім. Марії Заньковецької та парку «Позняки». Гідропарк, Дніпровський парк та інші подібні території на Дніпрі – чудові місця для пляжного туризму. Таке явище є унікальним для великого міста, адже частіше всього, береги річок, що протікають через такі населені пункти, покриті бетоном.

Окремо слід відзначити різноманітність фестивальної та виставкової діяльності в парках Києва. В теплий сезон на території Маріїнського парку, Музею народної архітектури та побуту, парку «Перемоги», Печерського ландшафтного парку, ВДНХ виступають творчі колективи та духовні оркестри, а в парку ім. Шевченка можна прийняти участь у танцювальних вечорах з латинських танців під назвою «Salsa Open Air», які пропагують здоровий спосіб життя. В межах деяких з цих парків проводять ярмарки, національні та міжнародні виставки різної тематики. В холодний період року на території Музею народної архітектури та побуту проводять різдвяні ярмарки, а в Печерському парку виставки, наприклад, льодяних скульптур.

Найрізноманітнішим функціональним типом парків Києва є пізнавальний. Багато об'єктів паркового середовища пов'язані з іменами видатних діячів минулого. Так, прогулюючись невеликим Бульваром Шевченка, можна

побачити будівлі, в яких жили, навчалися або працювали М. Пирогов, В. Вернадський, А. Луначарський, М. Булгаков, О. Богомолець, Серж Лифар, Р. Глієр, В. Васнецов, М. Нестеров, М. Врубель та інші. Деякі парки нагадують нам і про трагічні події минулого, наприклад, Сирецький парк, на місці якого був концтабір, Бабин яр – місце масових розстрілів під час німецької окупації, в Деснянському парку є алея жертвам Чорнобиля, а Куренівський парк, нагадує про катастрофу 1961 року. На території деяких парків можна відвідати музеї – Музей води в Маріїнському парку та Музей циркового мистецтва в західній частині парку «Нивки».

Для іншого підтипу парків, архітектурно-історичного, також притаманні різні можливості туристсько-рекреаційної діяльності. Наприклад, регіональний ландшафтний парк Голосіїв цікавий численними пам'ятками історії та культури. До них належать Голосіївський скит, Свято-Пантелеймонівський скит, Китаївський пустинницький скит, Лисогірський форт. Також, територія багата на пам'ятки археології.

Туристичні маршрути з етнографічною тематикою пов'язані передусім з Музеєм народної архітектури та побуту, а також парком Відрадним, недалеко від якого розташований музей національної архітектури та побуту «Мамаєва Слобода». Парк Кіото, створений за участі фахівців з Японії – приклад японських паркових традицій. Неповторний колорит цьому куточку надають сад каменів, п'ятиметрова гранітна пагода, японські ліхтарики, пагорб, відтворюючий контури знаменитої гори Фудзіяма, єдина в Києві і одна з найдовших в Європі алея сакур.

На території парків Києва можна розвивати і деякі нетрадиційні форми туризму. Такі парки як «Слава», «Партизанська слава», Парк імені воїнів-інтернаціоналістів, Жуків острів являються основою військового туризму. Також можна популяризувати і такий специфічний напрямок як містичний туризм, адже в столиці є певні місця, серед яких Лиса та Замкова гори, з якими пов'язані моторошні історії та легенди, що може бути цікавим для любителів містики. Майже кожен київський парк із своїми неповторними пейзажами,

архітектурними об'єктами та панорамами відкриває чудові можливості для такого напрямку як фототуризм, а це, в свою чергу, нові краєвиди, підвищення свого фотографічного рівня та поповнення альбомів новими знімками. Одним з найгарніших парків є Володимирська гірка – це улюблене місце відпочинку туристів, значимий історичний пам'ятник, а також дивовижно красиві пейзажі міста, що відкриваються з висоти пташиного польоту. Звідси, як на долоні, видно Поділ, Дніпро, Труханів острів та Дарницю.

Є можливості розвитку і релігійного туризму. Наприклад, парк Феофанія – це не лише гарна природа, але й цінний історичний пам'ятник, центр духовного життя. Здавна парк Феофанія вважався однією з найкращих природних зон для оздоровлення організму і зміцнення душевних сил. У парку є паломницька стежка, на якій розташовано джерела. Популярним серед туристів і прочан є цілюще джерело під назвою «Сльози Божої Матері».

Ще один функціональний підтип пізнавально-природних парків включає в себе різні заповідні території міста: регіональні ландшафтні парки, заказники, дендрологічні парки, ботанічні сади, зоопарк, а також НПП Голосіївський – єдиний в Україні національний парк, що розташований в межах великого міста. Це чудове підґрунття для екологічного туризму, екостежок та екомаршрутів, які б надавали туристам інформацію про природне середовище міста, рослинний і тваринний світ, унікальні природні об'єкти та природу інших куточків Землі, завдяки колекціям ботанічних садів, дендрологічних парків та зоопарку.

Слід зазначити, що близьке розташування деяких парків Києва сприяє їхньому об'єднанню для створення туристичних маршрутів. Можна розробити водний тур із відвідуванням заказників та парків Дніпровських островів. Також прикладом може бути туристичний пізнавальний маршрут під назвою «Київськими схилами», який би поєднав парки Наводницький, Печерський, Дніпровські кручі, «Слава», «Аскольдова могила», Маріїнський, Міський сад, «Хрещатий» та Володимирська гірка або інший туристичний маршрут «Парками Голосієва», що включав би відвідування парків Голосіївського

району міста: «Лису гору», урочище Покол, Голосіївський парк ім. Рильського, Голосіївський ліс, Національний комплекс «Експоцентр України», Голосіївський національний природний парк. Близьке розташування парку «Нивки», Сирецького парку, Сирецького гаю та Сирецького дендропарку також сприяє створенню окремого туру. І таких варіантів об'єднання паркових зон може бути багато.

Висновки. Головною особливістю паркового середовища міста Києва є те, що на території його об'єктів можна не лише подихати свіжим повітрям та побродити тінистими алеями, але й розважитися і навіть побачити щось особливе та незвичайне. Парки столиці відкривають найрізноманітніші можливості туристсько-рекреаційної діяльності: екологічний, пішохідний, велосипедний, кінний, спортивний, пляжний, розважальний, історико-культурний, етнографічний, релігійний, пізнавальний види туризму, а також фестивальна та виставкова діяльність. На території київських парків можна розвивати і деякі нетрадиційні форми туризму, такі як фототуризм, військовий і, навіть, містичний туризм. Таким чином, паркове середовище Києва – це потужна потенційна основа для туристсько-рекреаційної діяльності.

1. Білоус. В.І. *Садово-паркове мистецтво: коротка історія розвитку та методи створення художніх садів.* – К.: Науковий світ, 2001. – 299 с.
2. *Культурно-дозвілєва сфера України: динаміка змін та перетворень. Монографія / Ключко Ю.М., Ковтун В.Д., Троєльнікова Л. О., Цимбалюк Н.М.; Під наук. ред. Цимбалюк Н.М.* – К., 2004. – 180 с.
3. Мироненко Н. С., Твердохлебов И. Т. *Рекреационная география.* – М.: МГУ, 1981. – 208 с.
4. *Поезія українського парку: Хроніка 2000. Випуск 41 - 42.* – К.: Фонд сприяння розвитку мистецтв. – 2001. – 799 с.
5. *Парки та сквери міста Києва [Електронний ресурс].* – Режим доступу: http://www.kievtown.net/ukr/sights/parks_and_public_gardens.htm
6. *Екологічні стежки Голосіївського національного парку [Електронний ресурс].* – Режим доступу: http://www.nppg.gov.ua/for_visitors/routes

7. *Україна Інкогніто [Електронний ресурс]. – Режим доступу:*
<http://ukrainaincognita.com/pam039yatky-pryrody/obekty-pryrodno-zapovidnogo-fondu-zagalnoderzhavnogo-znachennya-mista-kyeva>
8. *Українські культурні дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу:*
http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_6_6.php
9. *Інститут генерального плану м. Києва: озеленені та ландшафтно-рекреаційні території [Електронний ресурс]. – Режим доступу:*
<http://kievgenplan.grad.gov.ua/ua/tekstovi-materiali/15-generalny-plan/70.html>

Ляшук Ю. В.

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ЗАПОВІДНИКИ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

В статті розглянуто роль історико-культурних заповідників у комплексному збереженні історії та культури України, а також їх місце у розвитку туризму. Проаналізовано просторово-часовий аспект появи історико-культурних заповідників України, їх типи та завдання.

Ключові слова: історико-культурні ресурси, історико-культурний заповідник, туристсько-рекреаційний потенціал, туристична індустрія, культурна спадщина.

Ляшук Ю. В.

ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫЕ ЗАПОВЕДНИКИ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНДУСТРИИ

В статье рассматривается роль историко-культурных заповедников в комплексном сохранении истории и культуры Украины, а также их место в развитии туризма. Проанализированы пространственно-временной аспект появления историко-культурных заповедников Украины, их типы и задачи.

Ключевые слова: историко-культурные ресурсы, историко-культурный заповедник, туристско-рекреационный потенциал, туристическая индустрия, культурное наследие.

Liashuk I.

HISTORIC AND CULTURAL RESERVES IN THE TOURISM INDUSTRY

The paper considers the role of historical and cultural heritage in preserving the complex history and culture of Ukraine, and their place in the development of tourism. Analysis of space-time aspect of the appearance of historical and cultural heritage of Ukraine, their types and tasks.

Keywords: historical and cultural resources, historical and cultural reserve, tourist and recreational potential, the tourism industry and cultural heritage.

Problem. The idea of the natural and historical environment continuity is increasingly expanding in the today's world during the cultural heritage preservation that influence on the historical and cultural reserve activity. They are the components of the historical and cultural resources.

Historical and cultural resources are the main part of tourist and recreational potential in turn. They differ by a great diversity and include archaeological and historical finds, medieval fortifications and cave towns, palaces, places of historical events, and also local specific features of culture and different ethnic groups and peoples way of life, which inhabiting the country. Therefore, the rational engagement of historical and cultural preserves to the tourism industry is an important issue that affects the monuments conservation and their openness to the society.

The goal of this publication is to investigate the features of the historical and cultural reserves as a form of the historical and cultural heritage protection and also to identify the main aspects their involvement to the tourism industry.

Analysis of publications has shown that this topic, in general, is poorly understood.

The main material. Today, Ukraine forms specific plans for sustainable development. And the tourism is not a minor role in these plans. Tourism entered the twenty-first century and became a deep social and political phenomenon that significantly impact on the global community and economy of different countries. The importance of regional tourism policy is especially grows today. The tourism and recreation resources are the functional base of the tourism industry, where the leading place belongs to the historical and cultural.

Historical and cultural resources are the parts of recreational resources and one of the fundamental factors of the tourism resource potential development.

The monuments of architecture and urban planning, archaeological sites, historical monuments, museums, places associated with the activities and lives of famous people, traditional cell culture are the components of historic and cultural resources [3].

State and national cultural institutions play an important role in the spiritual life of the society. Protection and cultural heritage research issue is an important in rethinking conditions of the national culture heritage, priorities definition and new ways of its development in the early XXI century.

Historical and cultural reserves (HCR) are the ensembles and complexes of the historical and cultural monuments, which have special historical, scientific, artistic or other cultural value and which protection is based on certain provisions [2].

The basics of HCR are the implementation of measures for the protection and preservation of cultural heritage related with areas and moving objects, monumental, fine art, art and craft works, and conducting scientific and technical research, scientific and methodological, informational, cultural and educational work to promote spiritual enrichment of citizens [5].

There are 62 historical and cultural, historical and architectural, historical and archaeological, historical and memorial reserves in Ukraine which organized with a legal status now.

Analyzing the list of historical and cultural reserves the main types are the next:

- National Reserve
- National Historical and Cultural Reserve
- National Historic and Ethnographic Reserve
- National Museum Reserve
- National Architectural and Historical Reserve
- State Historical and Cultural Reserve
- State Historical and Architectural Reserve
- State Architectural and Historical Reserve
- State Historical and Memorial Reserve
- State Castle and Park Museum Reserve
- State Museum Reserve
- Republican Historical and Archaeological Reserve
- Historical and Cultural Reserve
- Historical and Archeological Reserve
- Historical and Architectural Museum Reserve
- Museum-Reserve.

Most of the HCR are created to maintain the memorable places and objects associated with specific events from the country's history (mostly battle places), the

life and works of famous personalities and unique historical and architectural, historical and archaeological sites.

The special regularity of historical and cultural heritage placement is not observed. It should be noted in the course of estimation of historical and cultural reserve provision that HCR are less created in the eastern and southern regions of Ukraine than in the northern and western regions.

Analyzing the trends of HCR creation in Ukraine, you can see that in the middle of 1990s was created more than 1/3 of all HCR of Ukraine. Over the past three decades was created 72% of all HCR.

At the end of XX century and the beginning of XXI century many shortcomings and problems were accumulated in the organization work of the historical and cultural reserves. The main are: extremely unsatisfactory limited funding reserves, and in some cases, emergency state of museum buildings, repository problem (in most reserves they do not match respectively standards and collections storage conditions, outdated exhibits collections that need updating, etc.). The problem of historical and cultural attractions is still remains. Today 70% of the cultural heritage of Ukraine is in unsatisfactory condition (every tenth object is an emergency), and requires the restoration or reconstruction works, infrastructure improvement for tourist visits [1].

Appropriate regional level management is prevented by administrative inadequacy. For today only 5 regions have the cultural heritage protection, such as: Crimea, Kiev, Lviv, Cherkassy, Odessa regions. In Mykolaiv region it was eliminated [4]. The bodies of heritage protection must be created in all regions and in all historical cities of Ukraine (about 400). In turn, effective management of appropriate orientation to the needs of different age tourists and social groups would help to solve the problem of HCR financing. That is why it is necessary not only disturb about maintaining of the exhibits state and areas conservation, but also information spread by various sources (newspapers, Internet, regional and national television, radio, etc.). The most unique treasures of the Ukrainian nation attract many tourists. But within the persecuting of quick profit, the stress norms on the natural systems and

cultural complexes are often not taken into account. Of course, the creation of regional information tourism network also played an important role that would naturally complement nationwide, and has provided guests and stakeholders more opportunities for finding information, booking and reservation of travel services in the reserves. However, it is worth to hold informational seminars and conferences among tourism professionals to exchange ideas and plans for joint development of HCR and travel agencies. Thus, the main goal is to create high-quality tourism product, based on a particular historical and cultural reserve, not only within a short tour.

Conclusions. Complex development program working integrated into the system of regional programs for tourism development is necessary for achieving effective functioning of the historical and cultural reserve, as the whole historical and cultural, licensing and educational, environmental and economic complex.

Historical and cultural reserves and tourism are interrelated. As the cultural tourism based on historic and cultural resources, which are concentrated in the historic and cultural reserves, the fact of the HCR creation is the result of the opportunities creation for meeting the spiritual needs of the population and tourists.

1. *Hevel K. The problems of managing historical and cultural reserve in Ukraine. – Mode of access: www.nbuv.gov.ua – National Library by Vernadsky;*
2. *Kyrey V. Reserves – from the word "bequeath" // Government. Courier. – 2005. – Oct 15. – p. 7;*
3. *Lyubitseva O.O, Pankov E.V, Stafiychuk V.I Travel Resources of Ukraine. Training Guide. – K. Alterpres, 2007. – 369 p.;*
4. *www.heritage.com.ua – monuments of Ukraine: legislation, lists of attractions by region.*
5. *www.nau.ua – base of legislative and judicial information.*

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПАРКОВОГО СЕРЕДОВИЩА МІСТ

У статті визначено доцільність використання парків міст як об'єктів рекреації, стисло схарактеризовано функції та можливості паркового простору, а також наведено інформацію про зарубіжний досвід стосовно рекреаційних технологій у парковому середовищі.

Ключові слова: паркове середовище, рекреаційний потенціал, рекреаційна діяльність, рекреаційні технології.

РЕКРЕАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ПАРКОВОЙ СРЕДЫ ГОРОДОВ

В статье определена целесообразность использования парков городов как объектов рекреации, кратко охарактеризовано функции и возможности паркового пространства, а также приведена информация про зарубежный опыт относительно рекреационных технологий в парковой среде.

Ключевые слова: парковая среда, рекреационный потенциал, рекреационная деятельность, рекреационные технологии.

RECREATIONAL POTENTIAL OF PARK ENVIRONMENT OF CITIES

In the article the possibility of use of city`s parks with a recreational aim is analyzed, functions and possibilities of park space are shortly described, and also the information about foreign experience in relation to the problems of recreational technologies in a park environment is given.

Keywords: park environment, recreational potential, recreational activity, recreational technologies.

Постановка проблеми. В великих містах, де наявні своєрідні екологічні умови та швидкий темп життя, для оптимальної життєдіяльності людини необхідна можливість відновлення фізичних та психологічних сил. Паркове середовище забезпечує задоволення даної потреби мешканців міст, адже парки мають значний рекреаційний потенціал, визначений гармонійним поєднанням

природних і антропогенних компонентів, високою інформативністю та наявністю інфраструктури. Проблема постає в тому, що на сьогоднішній день вітчизняній практиці бракує досліджень про ефективність впливу на людину паркового середовища. Постає потреба у вивченні досвіду роботи подібних рекреаційних зон, а також пошуку нових рекреаційних технологій в цій сфері.

Аналіз наукових публікацій показав, що питання теоретико-методологічного осмислення важливості ролі паркової індустрії в рекреаційній діяльності, з метою подальшого розвитку вітчизняних паркових комплексів відповідно до змін у суспільстві розглядаються у працях науковців [3,7,8], спеціалістів даної справи, практичній діяльності парків, проте здобутки вітчизняної паркової індустрії не відповідають вимогам сьогодення, за рахунок відсутності продуманої концепції її сталого розвитку. В деяких джерелах можна ознайомитись із зарубіжним досвідом діяльності об'єктів паркового середовища та певними рекреаційними технологіями в даній індустрії [1,5,6].

Метою статті є визначення можливостей використання паркового середовища міста для рекреаційної діяльності, а також ознайомлення із зарубіжним досвідом, де питання пов'язані з рекреаційними технологіями у парковому просторі розглядаються більш комплексно і систематично.

Виклад основного матеріалу. Рекреаційним потенціалом паркового середовища виступає сукупність природних, соціально-економічних та культурно-історичних передумов, які забезпечують організацію рекреаційної діяльності на території різних об'єктів даного середовища. Тому, характерною особливістю парків міст як закладів культури є можливість використання природного середовища в організації різних видів рекреаційних занять їх мешканців. Парки забезпечують ті форми відпочинку, які потребують психологічного відриву від міської метушні, вихлопів, шуму транспорту та архітектурної одноманітності.

У містах України паркові ландшафти почали активно формуватись з XVII – XVIII століть із початком процесу урбанізації, особливо у її центральних і західних районах. Тому в даному просторі людина потрапляє як в благотворне

біологічне середовище, так і прилучається до системи культури, яку створювали століттями.

Сьогодні роль парків у ландшафтній структурі міст досить велика, а іноді вони займають значну площу, наприклад, в таких містах як Умань, Біла Церква, Гадяч. Найчастіше парки приурочені до заплав долин річок та крупних схилів, балок, рідше – знаходяться на вододілах. Вони являють собою оригінальні зразки садово-паркового мистецтва та архітектури з мальовничими полянами та водоймами, багатим видовим складом типових для тієї чи іншої місцевості та інтродукованих дерев і кущів, спортивними та концертними майданчиками.

Поліфункціональність паркового середовища сприяє реалізації не лише рекреаційній функції, а й таким функціям як просвітницька, соціальна, розважальна, комунікативна, гедоністична та культурно-виховна. Дане середовище впливає на виховання у людей прагнень до самопізнання, самовдосконалення, самореалізації та самоствердження, адже воно збагачене животворною атмосферою соціально-культурного та загальнолюдського досвіду. Завдяки цьому у особистості формується повага до різних матеріальних та духовних цінностей.

Крім функцій зазначених вище, дані рекреаційні зони виконують ще й естетичну, психологічно-заспокійливу і, звичайно, екологічну функцію. Але можна виділити головну функцію комплексних зелених зон міста – це забезпечення жителів міста природно-просторовими ресурсами, фокусування техногенного простору і збереження та відновлення у межах міста і прилеглий приміській зоні природних ландшафтів [3, 4].

Помітно, що за кризових умов виникли некеровані негативні процеси у діяльності парків, що являється передумовою знищення деяких природних, матеріально-технічних, історичних та інших ресурсів паркової мережі та взагалі порушень використання природно-рекреаційних територій. Це все призводить до того, що паркова індустрія практично не розвивається завдяки процесу її скорочення та занепаду.

Один із варіантів вирішення даної проблеми – це вивчення зарубіжного досвіду, де питання пов'язані з рекреаційними технологіями у парковому просторі та удосконалення діяльності мережі парків розглядаються більш комплексно і систематично.

В багатьох країнах діють організації, які займаються вивченням паркових проблем – Національна асоціація парків і рекреації США, Інститут управління у сфері дозвілля та розваг у Великій Британії, Фонд парків і рекреації в Японії, Асоціація керівників муніципальних парків і садів в Нідерландах, та інші. Вони виконують наукову, методичну та інформаційну роботу з питань рекреації та дозвілля, видають журнали, утримують центри підвищення кваліфікації спеціалістів тощо.

Закордоном проводиться регулярна видавнича діяльність з даної тематики. Наприклад, щомісячне американське видання «Parks and recreation» систематично висвітлює питання стосовно впровадження такої нової форми рекреації як аудіовізуальні технології, які створюють ефект присутності серед «дикої природи», а також можливостей, які надають нові технології для тих категорій населення, які не можуть здійснити реальні подорожі (малозабезпечені, інваліди і т.п.). Іншим прикладом є щотижневик «Amusement Business», де повідомлялось про те як урядом США була впроваджена Державна програма «Виховання важких підлітків в умовах дикої природи», направлена на боротьбу з молодіжною злочинністю, яка успішно реалізується в національних парках [6].

Отже, в світі з'явилась тенденція розширення функцій парків у вигляді урізноманітнення форм роботи з окремими соціально обмеженими категоріями населення, тобто інвалідами, бездітними, іммігрантами, малозабезпеченими, людьми похилого віку тощо. Також увагу приділяють неповним сім'ям. Розробляють програми сімейного дозвілля, які б надавали можливість батькам провести час з дітьми, та забезпечували спілкування між батьками-одинаками для можливості відновлення свого психічного стану.

Багато парків світу стають великими рекреаційними центрами із значним переліком послуг, включаючи уроки з гольфу, тенісу, плавання в басейнах, спортивної ходи, різноманітні прогулянки та «стежки здоров'я» з урахуванням потреб різних вікових та соціальних категорій, які заохочують до себе прихильників спортивної ходи, бігу. Для реалізації даних рекреаційних технологій створюють цілу систему, використовуючи всі можливості парку: доріжки для прогулянок, пляжі, павільйони, басейни, тенісні корти тощо [8].

Слід зазначити, що всі парки країн світу своєрідні і враховують в своїй діяльності традиції і звичаї тих чи інших країн, що наголошує на можливості виявлення певної особливості наших вітчизняних парків для їхньої популяризації. Прикладом можуть бути японські парки, які особливо людні та красиві восени, в сезон милування червоним листям кленів-момідзи.

Серед діючих сьогодні зарубіжних парків взірцями для вітчизняного паркобудівництва можна назвати ряд парків. В Park Dreamworld на Золотому узбережжі Австралії є не лише сучасні атракціони, а й евкаліптовий ліс, де можна потримати на руках коалу, погодувати кенгуру, здійснити плавання на старовинному теплоході, проїхати на підвісній канатній дорозі, побачити бенгальських тигрів. Інший приклад – всесвітньовідомий Disneyland – найбільш популярний парк в світі компанії «Walt Disney» в місті Анахайм, Каліфорнія. Аналоги цього парку поширені у Флориді, Франції, Японії, Китаї.

В досвіді зарубіжних парків стало традиційним звернення до культур різних народів шляхом поєднання садово-паркової архітектури з культурними програмами та побутом різних культур (звичаїв, кухні, ігор, одягу). Яскравими прикладами є «Парк світу» в Пекіні, де на одній території зібрано досягнення людства п'яти континентів: експозиція знайомить відвідувачів з історією, географією, культурою, архітектурою, релігією народів світу; Євродіснейленд у Франції, де атракціон «Ляльки світу» містить відомості про всі країни світу; німецький тематичний парк Europa-Park, де відвідувачі роблять мандрівку по 12 європейським тематичним зонам, знайомлячись з архітектурою, культурою, рослинами, їжею наших європейських сусідів.

Є парки суто музичного напрямку (Відень, Мюнхен). Наприклад в парку Лазенки Варшави постійно звучить музика, оскільки парк присвячений пам'яті видатного композитора Ф.Шопена.

Досвід паркобудівництва зарубіжних країн свідчить про велику популярність парків розваг, які створені за мотивами літературних творів, що певною мірою дозволяє відвідувачам зануритися в атмосферу улюблених книг, вивчити побут їхніх героїв і відчувати себе учасниками описуваних подій. Яскравий приклад – тематичний парк за мотивами книг Астрід Ліндгрєн знаходиться в шведському місті Віммербю, в якому пройшло дитинство письменниці. Ще один британський тематичний парк – «Чарівне королівство Камелот» – аналог резиденції короля Артура, де, крім арени для лицарських турнірів і майстерні чарівника Мерліна, є каруселі, міні-гольф та американські гірки [9].

Таким чином, варіантів урізноманітнення паркового середовища може бути безліч. Тому для подальшого ефективного розвитку вітчизняної паркової мережі необхідно визначити характерні індивідуальні особливості парків нашої країни для виділення їх серед інших парків світу, працювати над створенням новітніх рекреаційних технологій в сфері паркобудівництва та вивчати і запозичувати досвід зарубіжних країн, пов'язаний з даними технологіями, адже, дивлячись на досягнення інших країн, робота в даній сфері закордоном ведеться більш комплексно та продуктивно.

Висновки. Рекреаційний потенціал паркового середовища – сукупність природних, соціально-економічних та культурно-історичних передумов, які забезпечують організацію рекреаційної діяльності на території різних об'єктів даного середовища. Тому, характерною особливістю парків міст як закладів культури є можливість використання природного середовища в організації різних видів рекреаційних занять їх мешканців. Парки забезпечують ті форми відпочинку, які потребують психологічного відриву від міської метушні, вихлопів, шуму транспорту та архітектурної одноманітності. Завдяки поліфункціональності паркове середовище сприяє реалізації не лише

рекреаційній функції, а й таким функціям як просвітницька, соціальна, екологічна, розважальна, комунікативна, естетична, гедоністична, емоційно-заспокійлива та культурно-виховна. Вивчення зарубіжного досвіду, де питання пов'язані з рекреаційними технологіями у парковому просторі та удосконалення діяльності паркової мережі розглядаються більш комплексно і систематично, є одним із варіантів вирішення проблеми занепаду вітчизняного паркобудівництва.

1. Бекетт Франц. *Национальные парки: трудный выбор.* // Курьер ЮНЕСКО. 1994. – № 6. – С. 23 – 25.
2. Белкин А.Н. *Городской ландшафт.* – М.: Высшая школа, 1987. – 111 с.
3. Білоус. В.І. *Садово-паркове мистецтво: коротка історія розвитку та методи створення художніх садів / Білоус В.І.* – К.: Науковий світ, 2001. – 299 с.
4. Боговая И.О., Теодоронский В.С. *Озеленение населённых мест.* – М.: Агропромиздат, 1990. – 239 с.
5. Горохов В.А., Вишневская С.С. *По национальным паркам мира.* – М.: Просвещение, 1993. – 223 с.
6. *Из опыта работы парков США. Информационно-методический материал.* - М., 1990. - 7 с.
7. Ковтун В.Д. *Інноваційні технології паркової індустрії / Віра Дмитрівна Ковтун // Інформаційно-культурний простір: європейський вибір України: зб. матеріалів наук.-практичної конференції, Київ, 7-8 грудня 2007 р. / Мін-во культури і туризму, Український центр культурних досліджень.* – К.: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2008. – С. 134–138.
8. Копієвська О.Р. *Використання сучасних рекреаційних технологій у парковій індустрії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля».* – К., 2004.
9. *Українські культурні дослідження [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://culturalstudies.in.ua/2011-7-7.php>

II. ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

УДК 615.3:913(4/9)

Ляшук Ю. В.

ЛІКУВАЛЬНІ ГРЯЗІ УКРАЇНИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

В статті наведена інформація про лікувальні грязі України. Також в даній роботі аналізується та характеризується поширення пелоїдів по території держави, їх сутність, утворення, типи та вплив лікувальних чинників на організм людини.

Ключові слова: лікувальні грязі, грязелікування, грязьові ванни, грязьові аплікації, грязьові обгортання.

Ляшук Ю. В.

ЛЕЧЕБНЫЕ ГРЯЗИ УКРАИНЫ И СПОСОБЫ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ

В статье приведена информация о лечебные грязи Украине. Также в данной работе анализируется и характеризуется распространение пелоидов по территории государства, их сущность, образования, типы и влияние лечебных факторов на организм человека.

Ключевые слова: лечебные грязи, грязелечение, грязевые ванны, грязевые аппликации, грязевые обертывания.

Liashuk J.

THERAPEUTIC MUDS OF UKRAINE AND THEIR USES

The article presents information about the therapeutic mud of Ukraine. Also in this paper analyzed and characterized peloids spread across the state, their nature, formation, types and effects of therapeutic factors on the human body.

Keywords: therapeutic muds, mud treatment, mud baths, mud application, mud wraps.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні досить несприятливе навколишнє середовище, яке спричиняє появу чи загострення певних хвороб населення вцілому.

Лікувальні властивості грязей відіграють велике значення, адже значна кількість людей потребує оздоровлення, відновлення сил, які були раніше втрачені.

Метою статті є дослідити лікувальні грязі України, їх поширення та проаналізувати лікувальний вплив на організм людини.

Аналіз публікацій показав, що значна кількість інформації є досить застарілою. Це призводить до думки, що сучасні вчені та науковці мало проводять ґрунтовні дослідження.

Виклад основного матеріалу. Україна володіє різноманітними природними лікувальними чинниками, серед яких досить вагоме місце займають лікувальні грязі, які по-іншому називаються пелоїдами (від грец. Pelos – мул, глина).

Пелоїди є різними за генезисом утворення. Це переважно відклади боліт, озер, лиманів та морських заток. Місця їх утворення є як різноманітні водоймища, так і ділянки земної кори, в яких внаслідок тектонічних причин виникають зони виносу на поверхню подрібнених глинистих порід, підземних вод і газів.

Лікувальні грязі складаються з води, мінеральних та органічних речовин і являють собою однорідну тонкодисперсну пластичну масу з певними тепловими та іншими фізико-хімічними властивостями.

Їх утворення є значно складним природним процесом за допомогою взаємодії геолого-гідрологічних, кліматичних, фізико-хімічних і біологічних чинників [2].

До фізико-хімічних чинників відносяться метаморфізація природних вод; хімічна взаємодія вод, які покривають грязьові поклади чи живлять їх; змішування вод різної мінералізації і складу; концентрування вод і випадання хімічних речовин; обмінно-адсорбційні процеси між водою і грязьовими покладами тощо.

Геолого-гідрологічні чинники складаються з будови та складу покладів, де здійснюється процес грязеутворення, вивітрювання порід, зносу та осаджування матеріалів, особливостей водоймищ тощо.

Кліматичні визначаються атмосферними опадами, температурою повітря, швидкість випаровування та інші [9].

Біологічні чинники формуються внаслідок таких біохімічних процесів як: життєдіяльність, загибель, розклад рослинного та тваринного світу, синтез різних речовин [2].

Лікувальні грязі являють собою складну систему, яка складається з кількох взаємозалежних частин: рідкої (грязьовий розчин), грубодисперсної (кристалічний кістяк та каркас) і тонкодисперсної (колоїдний комплекс) [1].

За генезисом, який відображає умови утворення і визначає головні особливості складу і властивості, лікувальні грязі поділяється на чотири генетичні типи:

- торфові;
- мулові сульфідні;
- сапропелеві;
- сопкові.

На території України родовища торфових пелоїдів приурочені в основному до лісової та лісостепової зон. Розвідана частина використовується з метою застосування торфів в паливно-енергетичній галузі чи для сільськогосподарських потреб. Основні родовища: Журавицьке, Синяцьке, Романівське, Конопківське, Книселівське, Остріцьке, Немирівське, Войтовецьке та інші [7].

Озера і лимани, в яких знаходяться родовища сульфідних мулових грязей, розповсюджені, в основному, на півдні України: на північному узбережжі Азовського і Чорного морів, вздовж західної частини Кримського півострова, в районі Керченської протоки і в незначному ступені в степовій зоні.

Існує декілька груп даних пелоїдів, це:

- Приазовська група, до яких входять Бердянські та Ногайські озера, гирло р. Ташенак і р. Великий Утлюк, Сіваські водоймища, Обитічна, Бердянська, Маріупольська, Новоазовська, Ялтинська, Самсонівська затоки. Найбільш відомими є родовища оз. Велике і гирло р. Ташенак, лікувальні пелоїди яких застосовуються в грязелікуванні на загальнодержавних курортах Бердянськ та Кирилівка.

- Північнопричорноморська група. В широкому комплексі лікувальних природних ресурсів, на базі яких функціонують курорти і оздоровниці Одеської області, одним з головних чинників є лікувальні мулові грязі широко відомого не тільки в нашій країні, але і за її межами грязьового родовища Куяльницького лиману.

- Група грязей Кримського півострова. Кримський півострів надзвичайно багатий грязьовими ресурсами. Тут відомо понад 20 родовищ мулових грязей, які пов'язані з озерами східної і західної частин Криму та Керченського півострову.

- Група степової медико-географічної зони України. До цієї групи відносяться родовища материкового (карстового, старичного, суфозійного) походження – оз. Сліпне, Ріпне, Соляне (Гопри), Солоний Лиман та ін.

Використовуються в лікувальних цілях, косметології тощо [3].

Такий тип лікувальних грязей, як сапропелевий, є найменш вивчений. Він представлений переважно в лісовій зоні України [2].

Сапропелі є значно важливими та унікальними природними продуктами. Вони володіють цінними властивостями, за допомогою чого відкриваються широкі можливості їх господарського використання. Вони характеризуються високим вмістом органічних речовин (до 90-95% залежно від типу водойми), набором мікроелементів, високим і різноманітним вмістом мікрофлори, поруч цінних фізико-хімічних властивостей

Основний чинник утворення – знесення ґрунтової органіки (гумусу) у водойми [8].

Існує певна кількість родовищ даних грязей, але основні з них такі: оз. Пісочне, оз. Люцимер, оз. Пулемецьке, оз. Кругле, оз. Кримне, оз. Островенське, оз. Пищанське, оз. Перемут та інші [2].

Сопкові грязі розташовані лише в північно-східній частині Керченського півострова – це так звані Булганацькі сопки (Булганацьке сопкове поле). Воно складається з сопок Андрусова, Павлова, Тищенка, Абігса, Вернадського, Ольденбургського і Центрального озера. Сопки представляють собою постійно

або періодично діючі грязьові вулкани, які мають значні розміри. Пелоїди Булганацького родовища надто обмежені і не можуть бути основною грязьовою базою навіть для єдиної оздоровниці. Сопкові пелоїди рекомендується використовувати як додатковий лікувальний засіб з невеликим обсягом добування [5].

Всі типи пелоїдів відносяться до фізичних чинників поверхнево-гуморальної дії, для яких характерне поєднання поверхневого подразнювання з впливом хімічних компонентів, які проникають до організму. В розвитку відповідної реакції організму провідна роль належить нервовій системі, залозам внутрішньої секреції і шкіри, які виконують бар'єрну, терморегуляторну, секреторно-екскреторну і рецепторну функції [10].

В загальному, всі типи лікувальних грязей мають значний лікувальний вплив на організм людини.

Грязелікування стимулює обмін речовин, покращуючи живлення тканин, викликає розм'якшення рубців, прискорює процес зрощення кістки після перелому, покращує рухливість і збільшує об'єм рухів в суглобах, покращує роботу надниркових залоз. Лікувальна грязь має протимікробну дію: прикладена до шкіри або слизових оболонок, поглинає ті бактерії, що містяться на їх поверхні; в грязях присутні також речовини типу антибіотиків [4].

В якості процедур використовують грязьові ванни і аплікації, різні обгортання.

Найбільшого поширення набули місцеві (часткові) грязьові аплікації, при яких пелоїди порівняно густої консистенції наносять на будь-яку частину тіла. Прояв реакції організму в цьому випадку обумовлено не тільки температурою і фізико-хімічними властивостями грязі, але і площею грязьовий аплікації, а також місцем її накладення.

Обгортання з лікувальною гряззю знімає втому, хронічні болі. Вони допомагають при мігрені, роблять шкіру еластичною. Дуже корисні при розтяжках. Проникаючи в шкіру, лікувальна грязь зменшує розтяжки і робить їх практично непомітними при регулярному застосуванні. Обгортання з

ароматичною чорної болотної грязі пригнічує біль у суглобах, знімає напруженість м'язів, має розслаблюючим ефектом. Самопочуття поліпшується, підвищується настрій. Лікувальна грязь збагачує шкіру мінералами і вітамінами, омолоджує шкіру.

Загальні грязьові ванни застосовуються при необхідності впливу на різні частини тіла одночасно, наприклад суглоби кінцівок і хребет.

Під впливом грязьової ванни розширюються дрібні кровоносні судини шкіри, частішають пульс і дихання, посилюється обмін речовин, прискорюється розсмоктування хронічних запальних процесів, посилюється утворення кісткової мозолі при погано зростаються переломах, підвищується температура тіла. Цей вид ванн сприяє відновленню уражених нервів і розсмоктуванню солей, що відкладається в суглобах при певних захворюваннях [6].

Висновки. Отже, Україна володіє значним природо-ресурсним потенціалом, серед якого вагоме місце займають пелоїди. Вони є різними за генезисом утворення. Це переважно відклади боліт, озер, лиманів та морських заток.

За генезисом лікувальні грязі поділяються на чотири типи: торфові, мулові сульфідні, сапропелеві, сопкові.

На території України родовища торфових лікувальних грязей приурочені в основному до лісової та лісостепової зон.

Озера і лимани, в яких знаходяться родовища сульфідних мулових грязей, розповсюджені, в основному, на півдні України.

Такий тип лікувальних грязей, як сапропелевий, є найменш вивчений. Він представлений переважно в лісовій зоні України.

Сопкові грязі розташовані лише в північно-східній частині Керченського півострова – це так звані Булганацькі сопки.

Всі типи лікувальних грязей мають значний лікувальний вплив на організм людини. Грязелікування стимулює обмін речовин, покращуючи живлення тканин, викликає розм'якшення рубців, прискорює процес зрощення кістки

після перелому, покращує рухливість і збільшує об'єм рухів в суглобах, покращує роботу надниркових залоз. Лікувальна грязь має протимікробну дію.

В якості процедур використовують грязьові ванни і аплікації, різні обгортання.

1. Іванов В. В., Міхєєва Л. С. Загальну уявлення про лікувальні грязі. – М.: Праця ЦНПКиФ, 1997. – 255 с.
2. Курортні ресурси України / під ред. М. В. Лободи. – К.: ЗАТ «Укрпрофоздоровниця», «ТАМЕД», 1999. – 344 с.
3. Міхєєва Л. С. Лікувальні мінеральні сульфідні грязі. Питання вивчення лікувальних мінеральних вод, грязей та клімату. – М.: Праця ЦНПКиФ, 1984. – 402 с.
4. Сокрут В. Н., Казанов В. Н., Поважняя Є. С. Загальна фізіотерапія та курортологія. – Донецьк.: «Лебедь», 1999. – 294 с.
5. Чуракова С. А. Сопкові грязі Булганацького місценародження на керченському півострові. Питання вивчення лікувальних вод, грязей та клімату. – М.: Праця ЦНПКиФ, 1974. – 343 с.
6. Костюк С. А. SPA и Wellness-індустрія в Україні. – Режим доступу: www.mw.com.ua;
7. Маньшина Н. В. Використання грязей в лікувальних цілях. – Режим доступу: <http://glech.ru>;
8. Національна металургійна академія України. – Режим доступу: <http://dmeti.dp.ua>;
9. Лобода М. В. Природні курортні ресурси України, стан та перспективи їх використання і вивчення в АО «Укрпрофлікувальниця»: Природні лікувальні ресурси, сучасна теорія та практика бальнеогрязелікування, правові аспекти охорони і експлуатації родовищ вод та лікувальних грязей. – Саки., 1996. – 125 с.;
10. Лобода М. В., Колесникова Е. О. Основи курортології: Посібник для студентів та лікарів. – К.: 2003. – 512 с.

ЛІКУВАЛЬНІ ГРЯЗІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В статті наведена інформація про лікувальні грязі Волинської області. Також в даній роботі аналізується розвіданість родовищ даних пелоїдів та досліджується їх лікувальний вплив на організм людини.

Ключові слова: лікувальні грязі, грязелікування, грязьові ванни, грязьові аплікації, грязьові обгортання.

Ляшук Ю.В.

ЛЕЧЕБНЫЕ ГРЯЗИ ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье приведена информация о лечебные грязи Волынской области. Также в данной работе анализируются разведанности месторождений данных пелоидов и исследуется их лечебное воздействие на организм человека.

Ключевые слова: лечебные грязи, грязелечение, грязевые ванны, грязевые аппликации, грязевые обертывания.

Liashuk J.

THE THERAPEUTIC MUDS OF VOLYN REGION

The article presents the information about the therapeutic muds of Volyn region. Also, this article analyzes the fields of exploration data peloids and investigate their therapeutic effects on the human body.

Keywords: therapeutic muds, mud treatment, mud baths, mud application, mud wraps.

Problem. Volyn region has different natural recreational resources. Therapeutic muds of this region play an important role as they are the main part of modern recreation and resort.

Muds of the region have a positive effect on the human body, have anti-inflammatory effect, increase the protective body properties, accelerate the regeneration that is why their use research has a great theoretical and practical significance.

The goal of this article is to explore therapeutic muds of Volyn region and their therapeutic effects on the human body.

Analysis of publications has shown that there is a small amount of information, which is also quite old.

The main material. Volyn region is rich in various recreational resources. Therapeutic recreation resources have some natural ingredients which promote treatment of various diseases and positive effect on the human body [1]. Treatment of mud is an integral part of health and treatment process [2].

There are two types of muds on the territory of the region: peat and sapropel.

Sapropelic mud is a silt mainly of freshwater, enriched with organic matter, which is created in result of multiple macro and microbiological recycling of aquatic plants and animals [4].

Search and estimation works are conducted in Volyn and detailed exploration in 191 lakes. Common stocks of sapropels in the area is over 70 million tons, it is 84.19% of the state.

Table 1.

Knowledge of lake sapropel deposits in Volyn region (generalized by the materials of Kiev exploration expeditions) [5]

Administrative districts	The number of explored deposits	% of proven by region	General geological stocks sapropel at 60% humidity, Mt
Volodymyr-Volynsky	6	3,1	1,3
Horokhivsky	1	0,5	0,04
Ivanychivsky	2	1,1	1,60
Kamin-Kashyrsky	14	7,3	2,50
Kivertsivsky	2	1,1	0,10
Kovelsky	21	11,0	3,00
Lokachinsky	3	1,6	2,80
Lutsky	1	0,5	0,04
Lyubeshivsky	12	6,3	9,10
Lubomlsky	26	13,6	15,30
Manevichsky	19	10,0	2,10
Ratnivsky	28	14,7	15,80
Rozhyschensky	6	3,1	1,20
Starovyzhivsky	23	12,0	9,20
Turiysky	27	14,1	6,10

Total	191	100	70,00
-------	-----	-----	-------

The most important for therapeutic purposes is sapropelic organic and organo-silicate origin. These sapropels have high thermal and plastic properties, rich with trace elements, enzymes, vitamins and others.

On the therapeutic action of sapropel influence its physical and chemical properties. Particularly the main is sapropel organ-mineral composition and the thermal effects, associated with it, the salts effect, radioactivity. The researches have established that sapropel and the drugs based on it have anti-inflammatory effects, increase the protective body properties, accelerate regeneration.

Also these peloids have the positive affect on the cardiovascular system, respiratory diseases, peripheral nervous system diseases, radiation damage, etc. Sapropel plays an important role in cosmetology. On its basis produced cosmetic face masks that promote skin rejuvenation, anti-aging of the skin [5].

Peat muds are the products of incomplete decomposition of wetland plants in a lack of oxygen in the excessive moisture [3].

There are 33 deposits of therapeutic peat muds are examined in Volyn region. Such muds are thick with high heat capacity, bactericidal, water absorption, low thermal conductivity.

Table 2.

Most suitable peat mud deposits for treatment in Volyn region [2]

Deposits of mud	The type and quality characteristics	Stocks thousand m ³
Shatske	peat	4768
Teterynske	peat	198
Berestechkivske	peat	41,2
Lypnivske	peat	165,0
Zhuravychivske	peat	217
Holovnyanske	peat, lowland type	60,0
Stavivske	peat, lowland type	39,0
Mashevske	peat, lowland type	28,0
Troyanivske	peat	40,0
Haykivske	peat	36,0

The mud using in the region is slightly, although the stocks can significantly expand the geography of their using for household consumption and exports abroad.

Treatment by the mud bogs is recommended for different diseases. The most widely mud use in diseases of the movement, the nervous system, digestive system, peripheral vascular, respiratory, skin and eyes. [2]

Conclusions. Thus, the using of mud in Volyn region has a great importance and perspective. They are known by their supportive and positive influence on the human body and can be used in different health centers, dispensaries, hospitals and other medical institutions. Therefore, it is necessary to carry different estimation works, intelligences, to make an exploration works, etc.

1. *Elijah L. Lakeknowing: Ukrainian-Russian dictionary. Concepts and terms. – Lutsk: “Tower” Volyn. State. Univ. by Lesya Ukrainka, 2001. - 112 p.;*
2. *Gerasymchuk Z. V., Kolenda N. V., Cherchyk L.M. Regional policy of recreational nature: mechanisms of formation and implementation. – Lutsk: Nadstyr'ya, 2007. – 172 p;*
3. *Ponomarenko G.N. Balneotherapy. Collegiate Dictionary. – SPB.: Man, 2008. – 256 p.;*
4. *Stafiychuk V.I. Rekreolohiya. Textbook. – K. Alterpres, 2006. – 264 p.;*
5. *Shevchuk M. J. Sapropel of Ukraine: inventory, quality and prospects: a monograph. – Lutsk: Nadstyr'ya, 1996. – 384 p.*

*ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ НА УКРАЇНСЬКИЙ РИНОК
МІЖНАРОДНИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ ГОТЕЛЬНИХ МЕРЕЖ 4* ТА 5**

Розглянуті стан та перспективи готельного господарства України, охарактеризовані можливі напрями розвитку. Проаналізовані основні проблеми та запропоновані варіанти їх вирішення щодо виходу на український ринок міжнародних та вітчизняних готельних мереж 4 та 5*.*

Ключові слова: туристична інфраструктура, готельне господарство, готельні мережі.

Сабурова Ю.А.

*ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ВЫХОДА НА УКРАИНСКИЙ РЫНОК
МЕЖДУНАРОДНЫХ И НАЦИОНАЛЬНЫХ ГОСТИНИЧНЫХ СЕТЕЙ 4* И 5**

Рассмотрены состояние и перспективы развития отельного хозяйства Украины, охарактеризованы возможные направления развития. Проанализированы основные проблемы и предложены варианты решения по выходу на украинский рынок международных и национальных гостиничных сетей 4 и 5*.*

Ключевые слова: туристическая инфраструктура, гостиничное хозяйство, гостиничные сети.

Saburova J.

*PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF INTERNATIONAL AND NATIONAL 4
* AND 5* HOTEL CHAINS IN ACHIEVING UKRAINIAN MARKET*

*In thesis an essence and concept of Ukraine's hotel industry development are considered, analyzed its modern condition and peculiarities. Main problems of international and national 4 * and 5* hotel chains in achieving Ukrainian market are highlighted and possible solutions are represented.*

Keywords: tourist infrastructure, hotel economy, hotel networks.

Актуальність. Одночасно із зростанням загального числа туристів помітний розвиток отримали інфраструктура туризму і її основний компонент - готельний сектор. Готельне господарство являється однією з основних складових туристичної індустрії, та є високоприбутковою галуззю економіки України, що динамічно розвивається. Готельний сервіс містить у собі цілий комплекс послуг для туристів і є ключовим чинником, що визначає

перспективи розвитку туризму в Україні. Багато в чому це відбувається завдяки соціальному, економічному і політичному прогресу - за останні декілька років туризм став доступний широким верствам населення. Прикладом найбільш результативного володіння в туризмі є створення готельних корпорацій та мереж. За даними Всесвітньої Туристичної Організації у світі діють 16 млн. готелів, причому 20% з них відноситься до готельних мереж.

Саме мережа вважається найбільш ефективним способом господарювання в готельному бізнесі. Дослідження, свідчать, що при об'єднанні готелів у ланцюги прибутковість одного номера в 7 разів вища, ніж у незалежних готелях.

Сьогодні у світі налічується понад 100 міжнародних готельних корпорацій, від дрібних з декількома десятками об'єктів до «важкоатлетів», що включають тисячі готелів. Готельна сфера України стає невід'ємною частиною світового готельного господарства. В умовах розвитку країни готельний бізнес з одного боку є дієвим засобом формування ринкового механізму господарювання, надходження значних коштів до бюджету та створення високооплачуваних робочих місць, а з іншого боку - приносить покращення якості життя українських громадян. Саме тому вивчення явищ міжнародного туризму та його прив'язка до національного ринку є надзвичайно актуальними на сьогоднішній день.

Тому *метою* роботи є аналіз сучасного стану та перспектив функціонування готельного господарства України, а також виявлення основних проблем виходу на український ринок міжнародних та вітчизняних готельних ланцюгів 4* та 5*, пошук шляхів вирішення цих проблем з найбільшою користю для покращення ситуації у туристичній індустрії. У відповідності до поставленої мети в даному дослідженні вирішуються наступні задачі: визначення сутності готельного господарства та основних особливостей його функціонування; аналіз діяльності готельних мереж та виділення їх основних переваг; аналіз сучасного стану мережевих готелів 4* та 5* в Україні та світі; виявлення проблем та перспектив залучення міжнародних готельних мереж на

територію України та можливість виходу на ринок вітчизняних готельних мереж.

Об'єктом дослідження являються міжнародні 4* та 5* готельні мережі, які діють або планують виходити на український ринок. *Предметом роботи* є дослідження діяльності, сучасного стану і перспектив розвитку готельних мереж.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження.

Інтенсивний розвиток готельної справи у ХХ сторіччі обумовив утворення готельних мереж-компаній. Практично в усіх країнах світу є готелі, які належать до всесвітньо відомих мереж, або до дрібних власників. Особливо великий вплив готельних ланцюгів спостерігається в США, де вважається, що сучасне поняття "стандарт у виробництві" з'явилося саме у готельних ланцюгах. Різноманіття інтересів споживачів готельних послуг визначає сучасну сегментацію світового готельного ринку й різноманіття послуг. Близько 50% належать поїздкам з метою відпочинку, більше 30% подорожей складають ділові поїздки, 10 % поїздки з метою відвідування родичів (етнічний туризм) та 10% - на подорожі з іншими цілями [1, с.67].

Поглиблення спеціалізації підприємств гостинності взаємопов'язане з тенденцією створення міжнародних мереж, які мають велике значення у розробці та впровадженні високих стандартів обслуговування. Готельні мережі - це об'єднання готелів, що працюють за контрактом на керування. Такий контракт укладається між власником конкретного готелю і компанією, що надає послуги в області керування. Нерідко та сама компанія здійснює керування великою кількістю готелів.

У боротьбі за клієнта цілі групи готельних підприємств і кожний готель окремо постійно розширюють спектр послуг, виносячи на ринок нові оригінальні пропозиції. Передусім це обумовлює прагнення корпорації охопити якомога ширшу аудиторію клієнтів, а також задовольнити різні потреби найбільшої кількості споживачів з самими різними можливостями. Тому варто внести пропозицію щодо класифікації готельних корпорацій на

вужькоспеціалізовані (монозіркові) та корпорації широкого профілю (полізіркові). Монозірковою готельною компанією можна вважати Fairmont Raffles Hotels International. Ця готельна мережа представляє лише п'ятизіркові готелі 3 брендів (Fairmont Hotels & Resorts, Raffles Hotels & Resorts, Swissôtel Hotels & Resorts) і нараховує понад 100 готелів в 27 країнах світу. Яскравий представник полізіркової компанії – Intercontinental Hotel Group (IHG). Міжнародна готельна компанія пропонує понад 4 400 готелів самого різного спрямування від 2* до 5* в 100 країнах світу. Компанії IHG належить 7 готельних брендів: InterContinental, Crowne Plaza, Hotel Indigo, Holiday Inn, Holiday Inn Express, Staybridge Suites and Candlewood Suites. [5, с. 317].

У мережевих готелів є велика кількість переваг, які являються запорукою успіху ланцюгів: сталість якості продукту, ідентичність послуг на різних підприємствах, а також доступність цін.

Крім готельних ланцюгів, на світовому туристському ринку активно функціонують специфічні об'єднання (асоціації), такі як міжнародна корпорація “Leading Hotels of the World”. З 1928 року вона об'єднує одні з найкращих готелів світу, щорічно публікує дані про підприємства у своєму спеціальному каталозі і влаштовує воркшопи. Від України в асоціацію входить The Opera Hotel у Києві та Donbass Palace в Донецьку [4, с. 28].

Найбільшу цікавість викликають сучасні готельні мережі, що успішно діють у всьому світі, а також ті що вже вийшли або планують виходити на український ринок: Radisson Blu Hotels&Resorts (Rezidor Hotel Group), InterContinental Hotels & Resorts (IHG), Rixos Hotels, Hyatt Regency (Hyatt Hotels Corporation), Fairmont Hotel&Resorts, Swissôtel Hotels & Resorts (Fairmont Raffles Hotels), Four Points Hotels by Sheraton (Starwood Hotels and Resorts) (табл. 1).

Міжнародні готельні мережі в світі

Мережа	Рік заснування	Штаб квартира	Розташування першого готелю	Кількість готелів в мережі
Radisson Blu Hotels & Resorts	1960	США	Копенгаген	180 готелів в 53 країнах
Four Points Hotels by Sheraton	1995	США	США	150 готелів в 30 країнах
Hyatt Regency Hotels	1957	США	США	136 готелів 35 країнах
Swissôtel Hotels & Resorts	1980	Швейцарія	Швейцарія	35 готелів в 17 країнах
InterContinental Hotels & Resorts	1947	США	Бразилія	56 готелів в 71 країні
Fairmont Hotel & Resorts	1907	Канада	Канада	60 готелів в 17 країнах
Rixos Hotels	2000	Туреччина	Туреччина	15 готелів в 6 країнах

Структура світового готельного господарства адекватно відображає туристські потоки і за регіональним принципом: чим більше внутрішніх туристів і іноземних відвідувачів в конкретному регіоні світу, тим більше закладів розміщення має цей регіон.

Стосовно основних тенденцій та напрямів розвитку компаній слід зауважити, що найбільші переваги мають мережі, які належать великим корпораціям та мають можливість охопити якомога більші ринки завдяки різній направленості та спеціалізації своїх мереж. Яскравим представником такої мережі є InterContinental Hotels & Resorts. Загалом мережа охоплює найбільшу кількість країн світу з усіх проаналізованих мереж. Провідним ринком мережі є США (26 готелів: Нью-Йорк, Лас-Вегас, Чикаго та Сан-Франциско); Китай (Шанхай та Пекін); Європа (Німеччина, Франція та Іспанія, по 3 готелі в кожній країні); Азія (Саудівська Аравія та Єгипет); Африка (по одному готелю в ПАР та Замбії) [8].

Загалом до 2014 року InterContinental Hotels & Resorts планують відкрити понад 15 готелів по всьому світу, будуть відкриватися як додаткові готелі у вже

відкритих мережею країнах, як наприклад другий готель у Лондоні так і вихід на абсолютно нові ринки у Росії та Португалії й розширення в Азійсько-тихоокеанському регіоні, в Європі та Африці.

Однією з найбільших за кількістю готелів на території України є мережа Radisson Blu Hotels & Resorts, охоплює 53 країни та налічує близько 150 готелів. Найбільша кількість готелів розташовується в Європі (Німеччина - 21, у Великобританії та Норвегії по 14 готелів, у Франції - 9 та в Ірландії 8). Це обумовлено прагненням компанії стати лідером на цьому ринку. Саме такі готелі як Radisson Blu є найбільш популярними серед туристів європейців: чотири зірки, комфортні номери, зручні конференц-зали з сучасним обладнанням і високий рівень сервісу. Також провідними ринками для мережі є країни Азійського регіону (Росія, Саудівська Аравія); Африка представлена 11 готелями, найбільша кількість в ПАР. Найменш забезпечена готелями Південна Америка. У майбутньому мережа планує відкрити більше 10 готелів, більшість з яких будуть розташовуватись в Африці. На території України, мережа Radisson Blu Hotel, вже відкрила 2 готелі у Києві та 1 готель в Буковелі, тп планує відкрити щонайменше 2 готелі у 2013 році. Один буде розташовуватись в Києві, біля аеропорту Бориспіль, а другий в Криму у місті Ялта [10, 13].

Huatt Regency Hotels – це відносно невеликі сучасного стилю готелі класу люкс, зазвичай розташовуються в найпрестижніших і привабливіших районах, як для відпочиваючих, так і для проведення конференцій. Всі готелі мережі пропонують гостям «відпочинок від повсякденних стресів». Найважливішими ринками для мережі є Північна Америка (США - 93 готелі); Азія, де розміщується 33 готелі (Китай, Японія та Індія); Європа (Німеччина та Франція). Найменше готелів представлено в Австралії та Африці, планує мережа розширюватись в Європі. Стосовно спрямування готелів Huatt Regency - конференц-обслуговування, численні приміщення для засідань і конференцій з наявністю місць прямо пропорційним місткості номерів або потребам ринку. Гості, які користуються конференц-послугами готелю, часто є учасниками як невеликих так і масштабних зустрічей, засідань або конференцій [13].

Одним з головних гравців на світовому готельному ринку є корпорація Starwood, яка представлена практично на всіх континентах: Північна Америка, Європа, Азійсько-Тихоокеанський регіон, Африка, Близький Схід і Латинська Америка. Зокрема її мережа Four Points Hotels by Sheraton із 169 готелями у 30 країнах світу пропонують стиль і комфорт за доступну ціну, головні ринки: Північна Америка (США – 101 готель: Маямі, Філадельфія, Нью-Йорк; Канада – 23 готелі: Вінніпег, Калгарі), Азія (Китай з 22 готелями, планується відкриття ще 13; Малайзія та Індія); Європа (Німеччина) [11].

Мережі Swissôtel Hotels & Resorts та Fairmont Hotel & Resorts - одні з найрозкішніших у світі, готелі є справжніми витворами мистецтва та характеризуються своєю яскраво вираженою індивідуальністю. Саме тому їх невелика кількість повністю виправдовується якістю. Більша частина готелів Swissôtel Hotels & Resorts зосереджена в таких європейських країнах як Німеччина, Швейцарія, в останній розташовується штаб-квартира мережі. Серед країн Азії потужними центрами є Туреччина, Індія, Сінгапур і Таїланд. Планується активне розширення мережі, де провідне місце посідає Україна. До 2016 року планують відкрити 12 готелів, 2 з яких в Києві та Одесі, в кінці 2013 року. Київський готель увійде до комплексу Sky Towers - двох башт-близнюків з 34 і 47 поверхів, що будуть знаходитись на проспекті Перемоги. Другий готель мережі буде розташований на одній з найкрасивіших вулиць Одеси - Французькому бульварі, поряд з парковою зоною, на березі Чорного моря і всього в 4-х кілометрах від центру міста. Мережа Swissôtel принесе на український ринок принципово новий продукт дизайнерського готелю, який стане якісно відрізнятися від існуючих готелів та буде сприйматися однаково радісно усіма споживачами [12].

У мережі Fairmont Hotel & Resorts досить вузька спеціалізація обумовлена історичним минулим і головні центри – Канада (Ванкувер та Монреаль) та США (Бостон, Сан-Франциско) відповідно 21 та 20 готелів. Значну роль відіграє європейський ринок, зокрема Велика Британія (Лондон) та

африканський (Єгипет, потужний центр Каїр). Значний розвиток буде в майбутньому в азіатському регіоні, 2 готелі відкриються в ОАЕ [15].

Найменша мережа, яка діє на території України - Rixos Hotels має потужну готельну базу на території Туреччини, всього 10 готелів, два готелі діють в Казахстані, новим продуктом є готель в Бахрейні. Мережа є досить вузькоспеціалізованою, єдиний готель мережі в Європі функціонує на території України з 2005 року. Rixos в 2015 р. вирішують створити новий п'ятизірковий готель у Києві, в центрі міста в будівлі на розі вул. Володимирської й Прорізної [9].

Ринок готельних послуг в Україні на даний момент знаходиться на початковій стадії розвитку. Швидкий темп інтеграції до європейського суспільства пояснюється зручним географічним положенням України, та не менш швидким зростанням бізнесу, що є одним з визначальних факторів який привертає увагу інвесторів до нашої країни та приваблює бізнесменів й ділових людей з усього світу. Тому саме зараз стає актуальним питання відновлення та приведення готельного господарства країни до європейських стандартів. В Україні базу розміщення станом на 01.01.2009 складають 1269 підприємств готельного господарства (юридичні особи) та 2144 суб'єкти підприємницької діяльності (фізичні особи), що надають послуги розміщення. Три з них пройшли сертифікацію 1576 підприємств готельного господарства. Світове готельне господарство нараховує близько 350 тис. готелів, які володіють більше ніж 15 млн. номерів, при цьому їх кількість зростає щороку в середньому на 3–4%. З наведених даних добре видно, що частка України не дотягує і до 0,5 % відсотка європейських показників, що, звичайно, свідчить про необхідність серйозного розвитку галузі та термінового залучення іноземних інвесторів, а зокрема і великих готельних корпорацій з їх провідними мережами [3, с.70].

В Україні підприємства готельного господарства здебільшого розташовані в м. Київ (9,2% від загальної кількості), Львівській (8,7%), Дніпропетровській (8,4%) областях та Автономній Республіці Крим (6,3%). Це пов'язано з високим

рівнем їх господарського розвитку, наявністю потужних туристичних потоків, туристичних центрів та курортних зон.

Ще однією з основних характеристик вітчизняного готельного ринку став високий рівень цін при недостатньо невисокій якості послуг порівняно з європейськими аналогами. В умовах фінансової кризи в Європі відбувалося зниження тарифів у деяких готелях, проте, в Україні ціни все ще продовжують зростати та будуть триматися на досить високому рівні, а зниження, якщо і можливе, то не більше ніж на 5–15%. Причина тому – ненасиченість ринку, відсутність жорсткої конкуренції та принципове небажання керівництва знижувати тарифи, навіть, якщо готель лишатиметься порожнім [18].

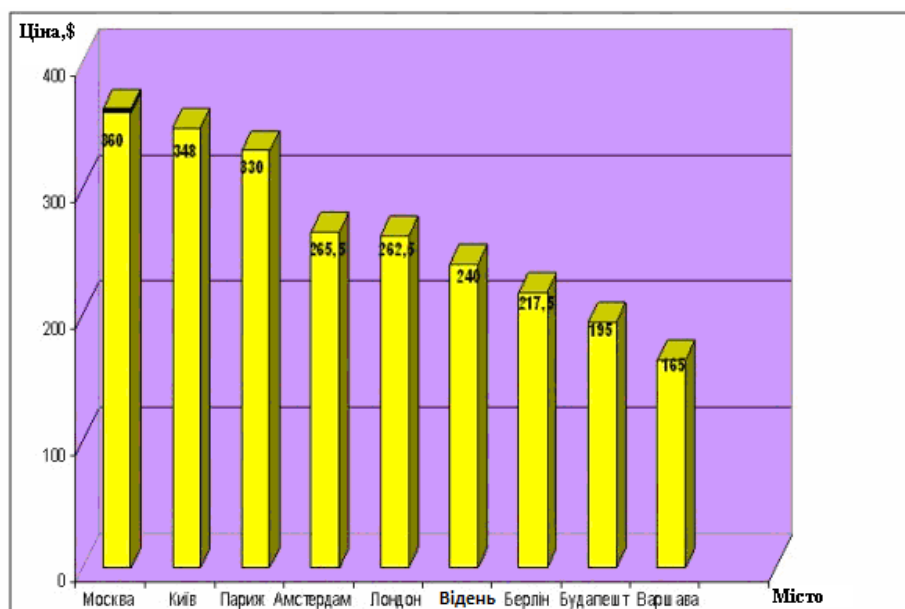

Рис.1 Середня ціна за стандартний номер в готелях категорії 4-5*, \$ за добу, 2011 р. [12]*

У зв'язку з тим, що готельний сектор в великих містах України представлений порівняно невеликою кількістю об'єктів (в першу чергу це стосується готелів рівня 4-5*), прибутковість номера в цьому сегменті досягала значних показників, в порівнянні з розвиненішими ринками європейських країн. Ціни на добування в готелях в Києві і інших великих містах України вищі, ніж в готелях аналогічного рівня в країнах Європи, але при цьому якість послуг залишається на недостатньо високому рівні. Наочно

зображає різницю цін за стандартний номер в київських готелях та в готелях Європи (рис.1).

Це все дозволяє відносити Україну до країн, що розвиваються, з великим потенціалом.

В Україні вже функціонує кілька готелів 4* та 5* під управлінням міжнародних готельних мереж. Діючими готелями мереж є Radisson Hotel, Alushta, The Radisson Blu Resort Bukovel, Radisson Blu Hotel Podil, Radisson Blu Hotel Kiev (власник корпорація Rezidor), Ріксос-Прикарпаття (управляє Rixos), Hyatt Regency Kiev (власник корпорація Hyatt Hotels Corporation.), InterContinental Kiev та Holiday Inn (управляє IHG), Four Points by Sheraton Zaporozhye (власник Starwood Hotels & Resorts Worldwide), Fairmont Grand Hotel Kyiv (2011) (власник Fairmont Raffles Hotels International), Donbass Palace та готель Opera, які є членами асоціації The Leading Hotels of the World.

Проблемним моментом у функціонуванні ринку готельних послуг України є якість сектору готелів рівня 3* і нижче. Даний сегмент представлений в основному підприємствами з українським рівнем обслуговування і невеликим набором послуг. Прослідковується також тенденція заповнення вітчизняних ринкових ніш іноземними операторами, що пояснюється поступовим насиченням ринку готелів вищого класу і приходом титулованих операторів, які створюють складні умови, для діючих підприємств, котрі вимушені співпрацювати і виробляти єдину бізнес-стратегію. Зволікання національних компаній є несприятливим фактором для західних інвесторів, які в свою чергу не бажають виходити або підозріло ставляться до готельного поля України де немає активної присутності українських компаній.

У той же час для національних готельних компаній непростими залишаються питання, пов'язані із взаємодією з державними структурами. У розряд «небезпечних» питань можна віднести: процес реєстрації готельного об'єкту; відвід земельної ділянки під будівництво; проходження обов'язкових процедур у відомствах пожежної охорони і санепідеміологічного контролю; отримання необхідних дозволів і сертифікатів.

Питання стандартизації послуг також є проблематичним через невідповідності української та європейської систем стандартизації надання готельних послуг. За попередніми оцінками, 80% туристичної інфраструктури, включаючи й готелі, потребують ремонту і переобладнання [18].

Такого роду неоднозначні ситуації ускладнюють та уповільнюють діяльність підприємства готельної сфери, проте саме тут національний готельний оператор може реалізувати перевагу обізнаності в подібних питаннях і знання особливостей національного законодавства.

Україна має всі об'єктивні передумови, щоб стати однією з розвинених туристських держав світу. Саме туризм здатний подолати розбіжності в розвитку окремих регіонів країни, які значно посилилися останнім часом. У зв'язку з політичними та економічними перетвореннями, що відбуваються в Україні, значно розширилися ділові й культурні зв'язки нашої країни із світом. Це сприяє збільшенню контактів між підприємствами та підвищенню кількості іноземних та вітчизняних туристів, які прибувають в окремі регіони країни. Виникла необхідність розміщення гостей у комфортабельних готелях із відповідним рівнем сервісу. Саме при таких обставинах в Україні почали і продовжують виходити на ринок готелі міжнародних мереж, які можуть надати своїм гостям необхідний рівень комфорту та задовольнити будь-які вимоги [18].

Необхідно відзначити, що саме сектор готелів «де-люкс» задає і визначає високу динаміку галузі в Україні. Цікавим є те, що на українському ринку в секторі 5* також представлена і вітчизняна мережа «Прем'єр Готелі». Вона представляє собою колекцію розкішних українських готелів які розташовані у Києві, Львові, Харкові, Ялті та в Мукачеві, кожен з них є особливим по оформленню та стилю, проте сервіс залишається на високому рівні у всіх готелях мережі.

Така підвищена увага готельного бізнесу до вищої категорії готелів пояснюється тим, що у спадок від попереднього устрою України не дісталось жодного готелю, який би міг претендувати на п'ятірку за системою зірок,

вживаною в європейських країнах, а попит на послуги екстра-класу зростає внаслідок процесів перерозподілу капіталу в країні і різкого збільшення кількості іноземних туристів. Отже заповнення ринку готелями міжнародних мереж, сприяє більшому притоку туристів, адже виходячи на іноземні ринки мережі передусім забезпечуватимуть країну туристами з країн базування, заохочуючи цікавість до нових місць.

Найбільш прибутковий сьогодні ринок готелів екстра-класу в Україні наближається до насичення, а це означає, що вже найближчим часом в полі інтересів багатьох операторів з'явиться ринок середніх і малих готелів з помірним набором послуг. Регіональні ринки готельних послуг в Україну ненасичені, і характеризуються дещо іншими показниками попиту. Готелі вищої категорії затребувані у великих містах і курортних центрах. У більшості міст споживачі віддають переваги готелям середнього рівня, що багато в чому визначається диференціацією доходів у регіонах.

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що поява міжнародних мереж на ринку України нажалі зменшує можливості появи національного готельного оператора. У секторі готельних послуг вищої категорії національному оператору доведеться зіткнутися з жорсткою конкуренцією, причому не тільки цінової, але і конкуренцією якості послуг. Виграти таке суперництво, зберігаючи індивідуальну марку, можна тільки за умови безпомилкового менеджменту і маркетингу.

Важливо зазначити, що у секторі готельних послуг середнього класу поява національного готельного оператора найімовірніше, оскільки цей сегмент не насичений і одночасно залишається перспективним. Зараз на українському ринку діє дві національні мережі такого класу. Вітчизняна компанія «Аккорд Готелі» (3 готелі в Києві, Олександрії і Одесі) позиціонує себе як мережа українських бізнес-готелів середнього рівня. Та ще на території України з 2003 року діє сучасна українська мережа Reikartz Hotels & Resorts, успішно функціонує об'єднуючи готелі рівня 3* та 4* у великих містах і привабливих курортних зонах України. До 2015 року компанія планує відкрити понад

двадцять готелів в Україні. Рік за роком Reikartz Hotels & Resorts ростиме та прагнучиме стати найбільшою та кращою за рівнем обслуговування мережею готелів в Україні. Історія компанії Reikartz почалася в Україні в 2003 році, коли група бельгійських архітекторів на чолі з Франсуа Рейкарц придбали особняк на Друкарській вулиці у Львові, а на сьогодні відкрила 9 готелів в регіонах [17].

У будь-якому випадку розвиток українських готельних операторів означатиме перехід на принципово новий рівень у рамках участі на світовому ринку готельних послуг – якщо раніше Україну представляла собою тільки нові ємні ринки, то створення національної мережі може позначити нового рівноправного учасника ринку готельних послуг.

Подальший розвиток готельного господарства, як в Україні, так і в світі в цілому, неможливо уявити без сучасного обладнання та новітніх технологій. Сектор готельних послуг залишається на сьогоднішній день одним з найбільш динамічно розвиваючихся секторів економіки України. Ненасичені ринки готельних послуг різного рівня є прекрасною можливістю для готельних операторів упевнено увійти на український ринок і проводити політику розширення свого впливу в галузі. Від того, наскільки вірний аналіз ринкової ситуації проведуть представники готельного бізнесу, залежатиме в майбутньому склад учасників українського ринку індустрії гостинності.

1. Сокол Т.Г. Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах: Підручник. – К.: Альтерпрес, 2009. – 447 с.
2. Нечаюк Л.І., Телеш Н.О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 348 с.
3. Смирнов І.Г. Логістика туризму: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2009. – 444 с.
4. Роглев Х.Й. Основи готельного менеджменту: Навчальний посібник. - К.: Кондор, 2005. - 408 с.
5. Холловой Дж. К., Тейлор Н.: Туристический бизнес: Пер. с 7-го англ. изд. – К.: Знання, 2007. - 798 с.
6. <http://www2.unwto.org/>
7. <http://www.wttc.org/research/economic-data-search-tool/>

8. <http://www.ichotelsgroup.com/intercontinental/en/gb/locations>
9. <http://www.rixos.com/>
10. <http://www.radissonblu.com/explore-hotels>
11. <http://www.starwoodhotels.com/fourpoints/directory/hotels/north-america/list.html?sorttype>
12. <http://www.swissotel.com/en/destinations/>
13. <http://www.hyatt.com/hyatt/wwg/index.jsp>
14. <http://www.ihgplc.com/index.asp?pageid=16>
15. <http://www.fairmont.com/>
16. <http://www.rezidor.com>
17. <http://www.reikartz.com/>
18. <http://www.marketing.vc/>

Ляшук Ю. В.

БІОРІЗНОМАНІТТЯ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

В статті наведена інформація про біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника, а також досліджується та аналізується його роль в науково-пізнавальній діяльності.

Ключові слова: біорізноманіття, флора, фауна, біота, вид.

Ляшук Ю. В.

БИОРАЗНООБРАЗИЯ КАРПАТСКОГО БИОСФЕРНОГО ЗАПОВЕДНИКА

В статье приведена информация о биоразнообразии Карпатского биосферного заповедника, а также исследуется и анализируется его роль в научно-познавательной деятельности.

Ключевые слова: биоразнообразие, флора, фауна, биота, вид.

Liashuk J.

BIODIVERSITY OF CARPATHIAN BIOSPHERE RESERVE

The article presents the information about the biodiversity of Carpathian biosphere reserve and investigated and analyzed its role in the scientific and cognitive activity.

Keywords: biodiversity, flora, fauna, biota, species.

Постановка проблеми. Біологічне різноманіття – це розмаїття життєвих форм на Землі, які включають всі організми, види, генетичні відмінності між ними, складні симбіози, спільноти і екосистеми. Це величезний генофонд планети і чим він різноманітніший, тим легше наша глобальна екосистема адаптується до нових умов: одні види вимирають, інші адаптуються і змінюються, щомиті реагуючи на мінливу ситуацію.

Райони з високим рівнем біорізноманіття, такі як Карпати, володіють багатшими природними ресурсами, а також здатні швидше впоратися з наслідками стихійних лих. Біологічне різноманіття створює ту екосистему, в

якій ми зараз досить комфортно живемо, а це: свіже повітря, чиста прісна вода, різноманітна їжа, захист від штормів і повеней, стабільний клімат.

Карпати зберегли унікальні види рослин і тварин, які є цінними не лише для нашої країни, а й для Європи і лише в заповіднику можна гарантувати збереження даного біорізноманіття, оскільки тут мінімізовано техногенний вплив.

Метою статті є дослідити та проаналізувати біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника.

Аналіз публікацій показав, що існує значна кількість інформації, за допомогою якої можна дослідити та вивчити біорізноманіття даного регіону.

Виклад основного матеріалу. Карпатська гірська система, поряд з Альпами та Балканами, характеризується найбільшою біологічною різноманітністю на європейському континенті. В Українській частині Карпат інтенсивне природокористування розпочалось пізніше, ніж в Західних Карпатах. Завдяки цьому тут на значних площах збереглися ділянки дикої природи. Питання про їх охорону постало ще на початку ХХ століття, коли було створено кілька лісових резерватів в Чорногорі та Марамороських Альпах для збереження і відновлення зникаючих представників флори та фауни. Особливо активізувалася робота вчених щодо територіальної охорони природи Українських Карпат після другої світової війни. Вже в 1949 році на північних схилах Чорногірського хребта був виділений цінний лісовий масив площею 3,9 тис. га, який в 1955 році оголошено заповідним. Велика увага питанням територіальної охорони природи приділялась і на Закарпатті. В 1958 році на південних схилах гірського масиву Красної, в басейнах Великої і Малої Угольки, створений Угольський лісовий заказник площею 4600 га, а в 1969 році в басейні Лужанки – Широколужанський флористичний заказник площею 5644 га. Таким чином були створені всі необхідні передумови для організації біогеографічно репрезентативного заповідника в регіоні Українських Карпат.

В 1968 році уряд України для збереження унікальних гірських ландшафтів прийняв Постанову про організацію Карпатського заповідника на площі 12,6

тис. га. За тридцятирічну історію існування його територія неодноразово збільшувалася. На сьогодні майже 2,5 відсотки території регіону знаходиться під охороною заповідника, що з 1992 року входить до міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО. У складі Карпатського біосферного заповідника (КБЗ), загальна площа якого складає 57880 гектарів, налічується шість відокремлених масивів, а також регіональний ландшафтний парк "Стужиця" та ботанічні заказники державного значення "Чорна Гора" і "Юлівська Гора". Заповідні масиви розміщуються на висотах від 180 до 2061 метрів над рівнем моря в західному, центральному і східному секторах Українських Карпат. Така територіальна структура КБЗ практично повністю репрезентує ландшафтне та біогеографічне різноманіття Східних Карпат. В заповіднику представлені найкраще збережені карпатські екосистеми, які служать сховищами для багатьох рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин. В заповіднику відмічено 64 види рослин і 72 види тварин, занесених до Червоної книги МСОП і України, а також до Європейського Червоного списку [5].

Біорізноманіття – це різноманітність живих організмів з усіх джерел, включаючи, серед іншого, морські та інші водні екосистеми і екологічні комплекси, частиною яких вони є; це поняття включає в себе різноманітність у рамках виду, між видами і різноманіття екосистем [1].

Карпатський біосферний заповідник є одним з найбільших наукових та еколого-освітніх центрів Карпатського регіону. Тут працюють наукові лабораторії, створена мережа моніторингових ділянок, фенологічних пунктів, гідрологічних та метеорологічних постів. Заповідник слугує природною лабораторією для багатьох вітчизняних та зарубіжних науково-дослідних установ. На його території розгорнута мережа еколого-освітніх, науково-пізнавальних маршрутів та інформаційних центрів. Заповідник відвідують щорічно близько 30 тис. чоловік. Із 18 науково-пізнавальних маршрутів особливою популярністю користується маршрут, що веде на найвищу точку України – г. Говерлу. В біосферному заповіднику працює єдиний в Україні

музей екології гір та історії природокористування Карпат, є власна відеостудія, видається Всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал "Зелені Карпати" [3].

Він репрезентує все природне та ландшафтне різноманіття Українських Карпат – від Закарпатського передгір'я до субальпійського та альпійського поясів. В його межах знаходиться гора Говерла та інші найвищі вершини Українських Карпат (Петрос, Бребенескул, Ребра, Гутин-Томнатик, Поп Іван Мармароський, Близниці, тощо).

У флорі Карпатського біосферного заповідника, як і загалом у Карпатах, переважають види середньоєвропейської, європейської та євразійської ареалогічних груп. Значний відсоток флори заповідника представлений голарктичними (циркумпольярними і майже циркумпольярними) видами. Добре представлена група східнокарпатських та загальнокарпатських ендеміків, частка яких зокрема для судинних рослин становить не менше 5%.

Мікобіота заповідника нараховує щонайменше 262 видів грибів. Переважну їх більшість (206 видів) складають фітотрофні мікроміцети, 56 видів належить до макроміцетів.

Ліхенофлора заповідника нараховує на сьогодні 392 види лишайників, що належать до 120 родів 45 родин 8 порядків. З них 6 видів занесених до Червоної книги України, 12 рідкісних видів, 9 видів, що рекомендовані до включення в Червону книгу України, 4 реліктові види.

Флора мохоподібних КБЗ налічує 440 видів, що належать до 60 родин і 157 видів. 65 видів є рідкісними в Українських Карпатах.

Альгофлора заповідника включає 465 видів, що представлені 502 внутрішньовидовими таксонами. Основу флористичного складу альгофлори КБЗ утворюють діатомові водорості (Bacillariophyta) – 156 видів і 177 внутрішніх таксонів; зелені водорості (Chlorophyta) – 133 і 138; синьозелені водорості (Cyanophyta) 110 та 118. Різноманітність інших груп водоростей значно менша: Euglenophyta – 40 видів і 43 внутрішніх таксонів; Dinophyta – 10

видів; Rhodophyta – 3; Xantophyta – 2. До рідкісних видів водоростей, які зустрічаються на території заповідника, належить 103 види.

Флора судинних рослин Карпатського біосферного заповідника об'єднує 5 відділів, 102 родини, 420 родів та 1062 види, що складає більше 50% флори Українських Карпат. 64 види (6,2% від загального числа видів) включено до Червоної книги України [4].

Основне флористичне різноманіття Карпатського біосферного заповідника спостерігається в лучних ценозах, які представлені на низинних заплавах луках, високогір'ї та лісових галявинах. Лише в масиві "Долина нарцисів" росте понад 400 видів рослин, серед яких такі рідкісні, як пальчатокорінники Фукса і травневий, еритроній собачий зуб, тирлич звичайний, півники сибірські, зозулинець блошиний, перстач білий та інші. Унікальна особливість цієї заповідної ділянки - наявність однієї з найбільших рівнинних популяцій рідкісного високогірного виду нарциса вузьколистого.

Основне ядро флори лісового поясу складають неморальні, бореальні та монтанні види. В межах лісового поясу найбільше флористичне багатство на вапнякових пасмах, зокрема в Угольсько-Широколужанському масиві, де ростуть кизильник цілокрайї, ялівець козачий (єдине місце його зростання в Українських Карпатах), жостір проносний, липа широколиста, тис ягідний (біля 1,5 тис. особин), а з трав'янистих рослин – петрофіли та альпійські види: булатка довголиста, в'язіль стрункий, кортуза Маттіолі, півники несправжньосмикавцеві, борідник Прейса, ломикамінь волотистий. Є також неморальні та аридні види – арум плямистий, коральковець тричінадрізаний, епіпогіум безлистий, вужачка звичайна, фіалка дакійська тощо.

У субальпійському та альпійському поясах заповідних масивів ростуть такі рідкісні рослини, як анемона нарцисоцвіта, аконіт міцний, роман карпатський, жовтяниця альпійська, тирличі безстебловий, жовтий крапчастий та весняний, перестріч скельний, нарцис вузьколистий, парагеум гірський, шолудивник кільчастий, медунка угорська, сон білий, родіола рожева [3].

Особливо цікавим у флористичному відношенні є високогір'я Свидовця в районі вершин Малої Близниці (1778 м) та Великої Близниці (1883 м), включені до складу заповідника у 1997 р. Тут ростуть такі рідкісні аркто-альпійські види, як айстра альпійська, бартсія альпійська, дріада восьмипелюсткова, лойдія пізня, верба списовидна. Лише в Українських Карпатах ростуть крупка айзовидна, очанка зальцбургська, ломикамінь переломниковий та інші. Дуже рідкісними є також білотка альпійська, орлики чорніючі, сверція альпійська [4].

Загальна кількість зареєстрованих видів фауни Карпатського біосферного заповідника на сьогодні становить 4383 види. Безхребетних тварин тут відмічено 4078 видів (а за прогностичними розрахунками тут мешкає понад 15000 видів безхребетних). В заповіднику охороняється 66 видів ссавців, 191 вид птахів, 9 видів плазунів, 13 видів земноводних, 25 видів риб, 1 вид круглоротих. Його фауна налічує понад 100 ендемічних видів тварин, з яких щонайменше два відомі тільки для цієї заповідної території. Загалом тут охороняється 75 види тварин, занесених до Червоної книги України та 20 видів, занесених до Європейського червоного списку.

Центральним ядром фауни хребетних Чорногірського, Свидовецького та Марамороського масивів є види тайгового та альпійського комплексів. У високогір'ї (на висоті 1700 м більше) трапляються нориця снігова й тинівка альпійська, що занесені до Червоної книги України. Криволісся населяє особлива гірська раса тетерева, який повсюдно є дуже рідкісним. З плазунів звичними тут є гадюка звичайна і ящірка живородна. Невеликі стоячі водойми використовують для нересту карпатський та гірський тритони. Останній вид населяє переважно високогірні ландшафти. Численні тут також кумка гірська і ропуха звичайна.

Характерними видами хвойних і мішаних лісів є трипалій дятел, корольок жовтоголовий, біловолий дрізд, шишкар ялиновий, карпатський підвид глухаря, рись, ведмідь бурий тощо. Тут широко представлені види, характерні для всього лісового поясу Карпат: гірські підвиди благородного оленя, кабана, а також козуля, вовк, сова сіра, оляпка та інші.

Тільки на більш скелястому ландшафті і північній експозиції Мармароського масиву виявлено сокола сапсана, більш численними є інші дрібні соколи: чеглик та боривітер звичайний, які віддають перевагу скелястим ділянкам. У гніздовий період трапляється горіхівка, яка у лісах інших заповідних масивів не гніздиться.

Фауна букових пралісів Карпатського заповідника є дуже своєрідною. Тут зустрічаються як суто "тайгові" види – рись, довгохвоста сова, жовна, снігур, так і характерні для широколистяних лісів – чорний дрізд, середній, білоспинний і сивий дятли, мухоловка, костогриз, голуб-синяк, ліщиновий вовчок, лісовий кіт, кабан, саламандра плямиста. Звичними мешканцями на цій території є благородний олень, лісова куниця, руда норичка, канюк, повзик, трав'яна жаба – види, які поширені по всьому лісовому поясу Карпат. До рідкісних тварин, що занесені у Червону книгу України, тут належать кутора мала, горностай, видра, пугач, чорний лелека, лісовий полоз, тритон карпатський тощо.

У заповідних холодних гірських ріках водиться форель струмкова, бабець-головач, щипавка, гольян та угорська мінога. На нерест у притоки Тиси піднімаються дунайський лосось і харіус.

Дуже різноманітною є фауна рукокрилих, яка налічує 21 вид кажанів, з них 10 є рідкісними і занесені до Червоної книги України та Європейського червоного переліку. Це підковоноси (великий і малий), довгокрил, нічниця велика, триколірна, довговуха і війчаста, широковух, вухань звичайний та вечірниця мала. Існування більшості рукокрилих тісно пов'язане з підземними порожнинами. В карстових печерах Угольки виявлено унікальну фауну безхребетних-троглобіонтів, серед яких є вузькоендемичні види, відомі тільки на цій заповідній території. Це, зокрема, сліпі види турунів та ногохвісток.

За своїм фауністичним складом масив "Долина нарцисів" відрізняється від інших заповідних ділянок Карпатського біосферного заповідника. Для нього властиві тварини заплавної луки Закарпатської рівнини. Серед птахів тут переважають луговий чекан, звичайна вівсянка та сіра славка. У більш

зволожених місцях звичними мешканцями є деркач та очеретянка-борсучок. У чагарниках трапляються фазан і ремез. Характерні земноводні "Долини нарцисів" – жаба ставкова, ропуха звичайна, тритони звичайний і гребінчастий. З плазунів трапляються вуж і прудка ящірка.

Теріофауна представлена звичайною норицею, польовою мишою, мишою маленькою, ондатрою, зайцем-русаком та іншими видами, зовсім не властивими для гірських масивів заповідника. Багатою є іхтіофауна річки Хустця – єдиного рівнинного водотоку на його території. Тут водиться близько 20 видів риб [3].

Висновки. Карпатський біосферний заповідник є одним з найбільших наукових та еколого-освітніх центрів Карпатського регіону. Тут працюють наукові лабораторії, створена мережа моніторингових ділянок, фенологічних пунктів, гідрологічних та метеорологічних постів. Заповідник слугує природною лабораторією для багатьох вітчизняних та зарубіжних науково-дослідних установ. На його території розгорнута мережа еколого-освітніх, науково-пізнавальних маршрутів та інформаційних центрів. Заповідник відвідують щорічно близько 30 тис. чоловік. Із 18 науково-пізнавальних маршрутів особливою популярністю користується маршрут, що веде на найвищу точку України – г. Говерлу. В біосферному заповіднику працює єдиний в Україні музей екології гір та історії природокористування Карпат, є власна відеостудія, видається Всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал "Зелені Карпати".

За визначні здобутки у збереженні природної, культурної та історичної спадщини Карпатський біосферний заповідник першим в Україні нагороджений Європейським дипломом - найвищою нагородою Ради Європи для природоохоронних установ європейського континенту.

Біорізноманіття є дуже важливим в нашому житті, тому його постійно потрібно оберігати та зберігати. Для людини користь від біорізноманіття не завжди очевидна, незважаючи на те, що саме воно – запорука доступності чистої води, повітря, їжі та інших «побутових послуг» матінки природи.

Потрібно розуміти, що ми всього лише один з видів тварин на цій планеті. І ми на багато більш залежні від різноманітності форм життя на цій планеті, ніж життя від нас.

1. *Конвенція про Біорізноманіття;*
2. *eco-live.com.ua – екологія життя;*
3. *ukrainaincognita.com;*
4. *Заповідники і національні природні парки України/Мінекобезпеки України. – К.: Вища школа, 1999. – 232 с.;*
5. *carpathians.org.ua – Українські Карпати.*

III. РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

УДК 910.1

Дмитрук О.Ю., Кулініч М.Т.

МІЖНАРОДНІ ГЕОГРАФІЧНІ КОНГРЕСИ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ

В роботі стисло розкрита історія діяльності Міжнародних географічних конгресів. Окрім того представлено статистику по кількості учасників та доповідачів на кожному з минулих Міжнародних географічних конгресів.

Ключові слова: Міжнародний географічний конгрес, географічні дослідження.

Дмитрук А.Ю., Кулинич М.Т.

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ КОНГРЕССЫ: ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В работе кратко раскрыта история деятельности Международных географических конгрессов. Кроме того представлено статистику по количеству участников и докладчиков на каждом из прошедших Международных географических конгрессов.

Ключевые слова: Международный географический конгресс, географические исследования.

Dmytruk O., Kulinich M.

INTERNATIONAL GEOGRAPHICAL CONGRESSES: HISTORY OF THE DEVELOPMENT AND ACTIVITIES

In this article briefly disclosed history of the International Geographical Congresses. Also presented statistics on the number of participants and speakers at each of the passing of the International Geographical Congress.

Keywords: International Geographical Congress, geographical researches.

Problem. International Geographical Congress is the main form of international professional congresses of geographers. Between the first and the last Congresses is a time in 140 years. During this period, there are quite changed research areas and problems on Earth. But to evaluate the development and positivity changes in life of

any phenomenon or process we must research its history. Today, to get more information about the first 15 international geographical congresses, scientists will process quite a significant number of information sources. In this case the purpose of this article is to present brief information about each of international geographical congresses.

The main materials. Let's start with the fact that before the First World War Geographical Congresses convened by geographical societies of individual countries and from the 20's of XX century it convened by the International Geographical Union and by National Committees of geographers. Such scientific forums of geographers of the world are held every four years. Table 1 shows the years, the venue and the main problems that were discussed within each of the 32 passing Congress.

Table 1

History of the International Geographical Congresses

Place	Year	The main problems
Antwerp, Belgium	1871	First International Geographical Congress was dedicated to the 300th anniversary of the establishment in 1569-1570 years two prominent cartographic works: Mercator's map of the world and the first world atlas of Ortelius. Key issues: political map of the world, the problems of Central America selection, to creating canals, the location of the Prime Meridian.
Paris, France	1875	Main sections: travel and expeditions, mathematical geography, which included geodesy, astronomy, cartography.
Venice, Italy	1881	The agenda of the congress were only two major issues: the establishment of universal prime meridian and a single standard time.
Paris, France	1889	The main issue discussed was the need to introduce the specialization in the teaching of geography in universities. There were disputes and discussions about where should be the department of geography: on the faculties of humanities or natural sciences.
Bern, Switzerland	1891	Main issues: immigration and emigration, world time, geographical bibliography, a world millionth card.
London, United Kingdom	1895	The main attention is paid to problems of cartography. There are discussed the creation of the International Cartographic Association, and, as consequence, approved its creation.
Berlin, Germany	1899	The major achievements and issues of discussions was that there was first proclaimed the transformation of descriptive geography into a troubled science.
Washington - St. Louis, USA	1904	Main sections: physical geography, mathematical geography, the theory and methodology of geography, economic geography and geography of education.

Geneva, Switzerland	1908	Main sections: mathematical geography and cartography, physical geography, volcanology and seismology, glaciology, hydrology, oceanography, meteorology and climatology, biogeography, anthropology and ethnography, economic and social geography, historical geography, geographic of names.
Rome, Italy	1913	Discussed two main topics: a report about the world map with scale 1:000 000; polar research in the Arctic and Antarctic.
Cairo, Egypt	1925	Main sections: mathematical geography, topography and cartography, physical geography, biogeography and demography, ethnology of Egypt and Greece's role in shaping modern Egyptian civilization, the history of geography.
Cambridge, United Kingdom	1928	There were three main sections: the creation an international maps in scale 1: 1,000,000; countryside; terraces of Pliocene and Pleistocene.
Paris, France	1931	The main sections: cartography and topography, physical geography, biogeography, social geography, historical geography, geography of education.
Warsaw, Poland	1934	Main sections: physical geography, economic and social geography, subsurface's researches, study agriculture, historical geography, travel and museology.
Amsterdam, The Netherlands	1938	The main problems: refinement and characterization of historical geographers and history of geography.
Lisbon, Portugal	1949	Main problems: human geography, problems of economic geography, colonial geography, rural settlements, marine fisheries, soil erosion.
Washington, USA	1952	Most of the papers were devoted to problems of global geography, smaller - geography of U.S. Sections Congress related to economic geography were demographics, historical and political geography, regional geography, resources of agriculture and industry, trade and transport, urban and rural settlements. There was section "human geography", but there are many sections of the economic geography.
Rio de Janeiro, Brazil	1956	Main sections: cartography, geomorphology, climatology and hydrology, botanical and zoological geography, population geography, cities and towns, geography of industry, transport and agriculture.
Stockholm, Sweden	1960	General discussion: concept of geography as "fundamental science of constructive and forward-looking nature."
London, United Kingdom	1964	Main problems: geomorphology, applied geography, economic geography, population and cities, regional geography, climatology and hydrology, cartography, historical and political geography, biogeography, etc.
Delhi, India	1968	Key areas of discussion: the goals and methods of geography, geographical problems of developing countries, the geography of India and its plans of development, problems of cooperation geography and cartography, problems geomorphology, climatology, hydrology, glaciology and oceanography, bio-sciences, medical and geographical theme, "Geography of hunger ", problem of natural zoning, economic-geographical issues, comprehensive geographic analysis.
Montreal,	1972	Main sections: geomorphology, climatology, hydrology,

Canada		glaciology, biogeography and pedology, regional geography, historical geography, cultural geography, political geography, economic geography, the quality of the environment, agriculture and rural areas, urban geography, geographic modeling, mapping.
Moscow, USSR	1976	Overall Congress motto: "Scientific and technological progress and geography"
Tokyo, Japan	1980	Main issues: global climate change, ocean studies, social geography
Paris, France	1984	Overall Congress motto: "Development without destruction," a lot of attention has been paid to the problem of converting natural landscapes and creation man-made landscapes.
Sydney, Australia	1988	Main issues: the nature and structure of quaternary sediments, geography as a global science; marginal areas: development and decay; future geography of global changes, management of natural resources, the study of Antarctica, social geography.
Washington, USA	1992	The main theme: "Geography is discovery." Main sections: basic understanding of the Earth, its structure; changes in the environment, the dynamics of the global economy, human needs, desires and opportunities, political geography, geography of the territory, new discoveries.
The Hague, Netherlands	1996	Motto: "Land, sea and human activities." Much attention at the Hague Congress was given major regional problems.
Seoul, South Korea	2000	The motto of the Congress: "To live in diversity." The main problem: the dynamics of marginal and critical regions of the world, the legitimacy of the use of certain geographical names, the history of geographical ideas, environmental problems and their modeling, theoretical aspects of geography, maps and GIS, political geography, the world economy, cultural geography, urbanization, the study of landscapes, geographical education, tourism and ecotourism, toponymy, the history of intellectual effort in geography.
Hlazhou, Scotland	2004	Motto: "One Earth - Many Worlds". Key issues and problems that discussed: geopolitics, global climate, biodiversity, land degradation, medical geography, health geography, gravity anomalies in Antarctica.
Tunis, Tunisia	2008	The main theme of the congress: "Let's build together our territories." Within its limits allocated eight sub-themes: territory as an object of geography, strategic approaches to the territory, geography as an applied science, globalization and territory, new technologies and territory, territory and environment, spatial planning and sustainable development; territory: zones of contact and gap , reconstruction of territory in geography.
Cologne, Germany	2012	Problems: global changes and globalization, society and environment, risks and conflicts, urbanization and demographic changes

That is, from Table 1 we can conclude that the main task of geographical congresses is an exchange of information about the results of research and joint discussion of the great geographical problems. Thanks to differentiation science

major place in the geographical congresses occupy section sessions where discusses disputed questions of different branches of geography. Trends towards integration of geographic research expressed in arranging plenary meetings at which heard reports on topical issues of common interest. In the program of geographical congresses also includes meetings commissions of the International Geographical Union and popular science lectures of greatest geographers of the world. During geographical congresses held the General Assembly of the International Geographical Union to address organizational issues, arranged exhibitions geographical literature and maps. A special place in the program of geographical congresses belong excursions and workshops in different parts of the host country, allowing participants to get acquainted with features of its nature, features of the population and the economy. Materials of geographical congresses usually include abstracts submitted to the Congress, fundamental monographs and collections that reflect the level of geography in the host country; congressional calendar, guides tours, a list of members of Congress with their addresses. After Congress there are published works that contain full texts of scientific papers and review discussions.

Accumulated over more than 100 years, materials of geographical congresses reflected, although not fully, some general trends in the evolution of geographical research. On the first ten geographical congresses over 1/3 of all speeches were devoted to the description of travels in little known science area of the globe, the question of geodesy and mapping, content and methods of geographical education. Later travel's section disappears from program of geographical congresses, the main attention of the participants addressed to in-depth studies of the environment, natural resources, economy, population and settlements. On geographical congresses there are grown number of reports about applied aspects of geography that have economic importance. Table 2 presents data on the number of participants and speakers at each of the 32 conducted to date International Geographical Congresses.

Table 2

Participants of the International Geographical Congress

№	Year	Country of main meetings	Number of participating countries	Number of participants	Number of speakers
I	1871	Belgium	20	600	79
II	1875	France	34	1477	127
III	1881	Italy	34	1049	68
IV	1889	France	29	618	66
V	1891	Switzerland	23	556	70
VI	1895	UK	43	1529	76
VII	1899	Germany	31	1238	118
VIII	1904	USA	28	677	173
IX	1908	Switzerland	28	568	161
X	1913	Italy	29	593	139
XI	1925	Egypt	31	565	138
XII	1928	UK	49	483	121
XIII	1931	France	41	754	268
XIV	1934	Poland	36	712	271
XV	1938	Netherlands	36	1238	321
XVI	1949	Portugal	36	638	213
XVII	1952	USA	63	1226	138
XVIII	1956	Brazil	57	1084	222
XIX	1960	Sweden	61	1349	679
XX	1964	UK	63	1658	830
XXI	1968	India	69	1172	1072
XXII	1972	Canada	81	2922	673
XXIII	1976	USSR	57	3223	1690
XXIV	1980	Japan	70	1543	1020
XXV	1984	France	89	2196	900
XXVI	1988	Astraliya	67	1193	780
XXVII	1992	USA	85	3455	
XXVIII	1996	Netherlands	80	1500	1487
XXIX	2000	South Korea	87	2000	1000
XXX	2004	Scotland	100	2000	1283
XXXI	2008	Tunisia	75	1867	1205
XXXII	2012	Germany	148	2400	580

Note also that since 1996 at the International Geographical Congresses involved and Ukrainian geographers.

Ukraine itself, unfortunately, is not yet able to hold such forums in connection with the fact that we do not have facilities where we can fully accommodate more than a thousand delegates (here hall of plenary sessions, breakout rooms, rooms for various exhibitions, cafes and bars, spacious halls, etc.).

Conclusions. Summing up of the provided information, we can say that from the date of creation and to present days the topics of International Geographical Congresses changed and complicated. Issues that discusses at congresses in the 21 century are more real, practical, and should contribute to improving condition of human life and its welfare.

1. Денисик Г.І. Міжнародний географічний конгрес // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія «Географія». – 2008. – Вип. 17. – С.201-202.
2. Report on the 32-nd International Geographical Congress. – Mode of access: http://www.mtafki.hu/konyvtar/kiadv/HunGeoBull2012/HunGeoBull_2012_3_266-269.pdf
3. vseslova.com.ua – online explanation dictionary

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЛІКУВАЛЬНИХ ГРЯЗЕЙ УКРАЇНИ

В статті наведена інформація про основні напрямки державної політики щодо забезпечення сталого розвитку як лікувальних грязей в цілому, так і їх родовищ, а також правові, екологічні та економічні шляхи їх реалізації.

Ключові слова: сталий розвиток, лікувальні грязі, державна політика, геологорозвідувальні роботи, експертиза, раціональне використання, санітарна охорона.

УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ ЛЕЧЕБНЫХ ГРЯЗЕЙ УКРАИНЫ

В статье приведена информация об основных направлениях государственной политики по обеспечению устойчивого развития в качестве лечебных грязей целом, так и их месторождений, а также правовые, экологические и экономические пути их реализации.

Ключевые слова: устойчивое развитие, лечебные грязи, государственная политика, геологоразведочные работы, экспертиза, рациональное использование, санитарная охрана.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE THERAPEUTIC MUDS OF UKRAINE

The article presents the information about the main directions of the state policy on sustainable development of the therapeutic muds and their fields, as well as the legal, environmental and economic ways to implement them.

Keywords: sustainable development, therapeutic muds, public policy, exploration, examination, rational use, sanitary protection.

Постановка проблеми. За останні кілька десятиріч як у світі, так і в Україні поступово зростає значення туризму і рекреації. Це пов'язано в першу чергу із значним ростом доходів населення, зростанням загальноосвітнього рівня людей, розвитком транспортного сполучення. Крім того, індустріальний розвиток, забруднення екологічних систем навколо великих промислових районів, збільшення психологічного навантаження на людину через прискорення темпу життя, змушує все більшу кількість людей шукати відпочинок та оздоровлення на екологічно благополучних територіях. Для

оздоровлення населення використовуються різноманітні природні ресурси, серед яких важливу роль відіграють лікувальні грязі.

Для того, щоб оберігати дані ресурси, необхідно постійно досліджувати їх сталий розвиток. Перевагами сталого розвитку лікувальних грязей є охорона та раціональне використання, здійснення постійного моніторингу, наукових досліджень тощо. Це в майбутньому дозволить уникнути виснаження та забруднення пелоїдів України.

Метою статті є дослідити та проаналізувати сталий розвиток лікувальних грязей України.

Аналіз публікацій показав, що існує значна кількість інформації, за допомогою якої здійснюється та забезпечується ефективний сталий розвиток лікувальних грязей.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день існує досить багато проблем, пов'язаних із використанням лікувальних грязей, грязелікуванням, їх забрудненням, вичерпанням тощо [2].

Розглядаючи з екологічної точки, то лікувальні грязі в більшості випадків є природними поверхневими утвореннями, тому дуже чутливі до стану навколишнього середовища і зазнають різних видів забруднення особливо зовнішнього впливу. Для того, щоб попередити негативні явища потрібно здійснювати комплекс заходів, що враховують як джерела та шляхи забруднення, так і природні захисні властивості самих родовищ [1].

Відповідно до Закону України “Про курорти” (2000 р.) родовища пелоїдів повинні ретельно охоронятися як території, що мають лікувальне значення [4].

Сталий розвиток лікувальних грязей України визначає основні напрямки державної політики щодо забезпечення сталого розвитку родовищ пелоїдів нашої держави, правові, екологічні та економічні шляхи їх реалізації.

Сталий розвиток є основою для розроблення відповідних нормативно-правових актів, різноманітних програм, забезпечення скоординованої діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з

розв'язання практичних завдань на державному, регіональному і місцевому рівні.

Існують такі основні заходи з реалізації державної політики щодо забезпечення сталого розвитку лікувальних грязей України.

Основними елементами, які слід розглядати і враховувати при організації санітарної охорони родовищ, є:

- місця утворення пелоїдів: водоймища (озера, стариці, моря та їх затоки, лимани); болота, території, в межах яких під впливом геологічних процесів формуються сопкові пелоїди;

- водозбірні площі родовищ пелоїдів;

- поверхневі водотоки, а також джерела і горизонти підземних вод, які беруть участь у водно-сольовому балансі родовищ.

Для забезпечення комплексних досліджень різноманітних природних лікувальних ресурсів, оцінки їх сучасного стану, що обумовлюють розвиток курортів різного профілю, необхідно:

- проводити повну екологічну та економічну оцінку ресурсів;

- постійно здійснювати паспортизацію рекреаційних ресурсів України;

- переходити від часткових і розрізнених досліджень окремих проблем розвитку рекреаційної інфраструктури та використання рекреаційних ресурсів до комплексних досліджень і опрацьовувати відповідні програми в масштабі окремих областей;

- забезпечувати повноцінне фінансування науково-дослідних робіт з вищезазначених питань.

Для раціонального використання та освоєння родовищ лікувальних грязей мають проводитися:

- систематичні спостереження за кількістю і якістю лікувальних грязей, що видобуваються, за гідролого-гідрохімічним режимом і санітарним станом родовища, за якістю грязі в процесі її використання (збереження, підготовлення до процедур, регенерації);

- облік обсягу видобування лікувальних грязей;

- контроль за екологічною безпекою скидання використаних грязей;
- заходи щодо охорони надр та навколишнього природного середовища [3].

На родовищах, що експлуатуються, слід проводити дорозвідку в таких випадках: при необхідності залучення до розробки недостатньо вивчених ділянок родовища у разі різкої зміни гідролого-гідрохімічних або санітарних умов, що впливають на якість і запаси лікувальних грязей; у разі, якщо в результаті природних процесів відбувається приріст або деградація грязьових покладів як в перетині, так і по площі; при зміні вимог до якості лікувальних грязей [2].

Для ефективного використання лікувальних грязей потрібно проводити експертизи та оцінки у разі:

- збільшення більш ніж на 50 відсотків або зменшення більш ніж на 20 відсотків обсягів балансових у порівнянні з раніше затвердженими запасами внаслідок додаткових геологорозвідувальних робіт або моніторингових досліджень під час експлуатації;
- перегляду кондицій або вимог до якості лікувальних грязей, вихід показників зміни якості за межі, визначені кондиціями;
- порушення гідролого-гідрохімічних або санітарних умов, відповідно до яких запаси були затверджені;
- виявлення додаткових економічних, бальнеологічних чи екологічних факторів, які суттєво впливають на кількість, якість або ефективність використання лікувальних грязей.

Для здійснення промислового освоєння перспективних та наявних лікувальних родовищ необхідно:

- досліджувати та аналізувати гідролого-гідрохімічні, санітарні, екологічні та інші умови, які визначають якість, стабільність запасів лікувальних грязей та особливості їх видобування, що вивчаються детально, з достатньою для опрацювання технологічної схеми розроблення родовища;
- вивчати якість лікувальних грязей за всіма показниками відповідно до встановлених кондицій;

- визначати експериментальні умови і терміни регенерації лікувальних грязей відповідних типів (якщо передбачається їх багаторазове застосування);

- оцінювати вплив розробки родовища й розміщення використаних лікувальних грязей на довкілля;

- одержувати попередні погодження на спеціальне користування земельними ділянками з метою видобування лікувальних грязей згідно із законодавством;

- обґрунтовувати техніко-економічні розрахунки рентабельності розробки родовища лікувальних грязей, узгоджені з надкористувачем [3].

Для сучасної оцінки лікувальних грязей і забезпечення їх сталого розвитку необхідно, перш за все, державне зведення даних про дані лікувальні ресурси, що є головним завданням Державних кадастрів. Першочерговими завданнями формування політики даних природних ресурсів має бути розробка Концепції їх розвитку, яка має охоплювати такі основні питання:

- раціональне використання природних лікувальних ресурсів та їх охорона;

- розробка Положення про охорону родовищ природних лікувальних ресурсів, режимів і округів санітарної охорони;

- створення і ведення Державного кадастру природних лікувальних ресурсів;

- розробка державного моніторингу природних лікувальних ресурсів;

- розробка економічно обґрунтованих нормативів плати за користування природними лікувальними ресурсами [5].

Також проводяться різноманітні геологорозвідувальні роботи щодо забезпечення сталого розвитку.

- геологорозвідувальні роботи повинні бути спрямовані на пошук і розвідку родовищ лікувальних грязей, повинні проводитися в послідовності, передбаченій Положенням про стадії геологорозвідувальних робіт на тверді корисні копалини, затвердженим наказом Комітету України з питань геології та використання надр;

- на виявлених у процесі пошукових робіт великих або дуже складних за геологічною будовою родовищах лікувальних грязей для визначення їхнього промислового значення належить проводити пошуково-оцінювальні роботи, а в разі отримання позитивних результатів – розвідувальні роботи з метою підготовки виявлених запасів лікувальних грязей до промислового освоєння.;

- геологорозвідувальні роботи на лікувальній грязі належить проводити за такими напрямками: геологічне вивчення виявлених родовищ лікувальних грязей, техніко-економічне вивчення умов їх експлуатації, періодична, відповідно до стадійності вивчення, геолого-економічна оцінка промислового значення об'єктів робіт;

- геологічне вивчення слід спрямовувати на визначення речовинного складу, умісту специфічних компонентів та сполук, мікробіологічного складу, санітарного стану, кількості, якості і лікувальних властивостей, а також будови покладів лікувальних грязей, ступеня стабільності їхніх запасів, термінів їхньої регенерації (за умови неодноразового використання), гідрологічного та гідрохімічного режиму родовища, гідрогеологічних, гірничо-геологічних, екологічних, водогосподарських та інших умов родовищ для обґрунтування проектних рішень щодо використання лікувальних грязей і підготовки даних для опрацювання технологічної схеми розробки родовища і рекомендацій щодо визначення границь його гірничого відводу;

- техніко-економічне вивчення родовищ лікувальних грязей спрямовується на визначення із зростаючою детальністю гірничотехнічних, географо-економічних, соціально-економічних, економічних та інших умов промислового освоєння виявлених продуктивних покладів з лікувальною метою, прийнятих способів і технологічних схем видобування, перероблення або підготовлення до використання лікувальних грязей, способів та технології їхньої регенерації (утилізації);

- геолого-економічна оцінка родовищ лікувальних грязей повинна передбачати комплексний аналіз результатів геологічного та техніко-економічного вивчення з метою оцінки їх промислового значення шляхом

визначення із зростаючою детальністю техніко-економічних показників виробничого процесу та фінансових результатів реалізації товарної продукції грязевидобувного підприємства [6].

Висновки. Отже, сталий розвиток лікувальних грязей України визначає основні напрямки державної політики щодо забезпечення сталого розвитку родовищ пелоїдів нашої держави, правові, екологічні та економічні шляхи їх реалізації.

Сталий розвиток є основою для розроблення відповідних нормативно-правових актів, різноманітних програм, забезпечення скоординованої діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з розв'язання практичних завдань на державному, регіональному і місцевому рівні.

Для сучасної оцінки лікувальних грязей і забезпечення їх сталого розвитку необхідно, перш за все, державне зведення даних про дані лікувальні ресурси, що є головним завданням Державних кадастрів. Крім того, при використанні пелоїдів України та застосуванні спеціальних економічних заходів мають бути враховані результати екологічно-еколо-економічні, соціально-економічні оцінки їх природного потенціалу.

Також для їх збереження здійснюється організація санітарної охорони, проводяться комплексні дослідження різноманітних природних лікувальних ресурсів, оцінки їх сучасного стану, здійснюється промислове освоєння, проводяться різноманітні експертизи тощо.

1. Лобода М. В., Колесникова А. А., Дмитрієва Г. А., Коломієць А. А. *Стан бальнеологічних та грязьових ресурсів Української ССР: Актуальні питання пелоїдотерапії.* – Одеса., 1990. – 210 с.

2. Лосєва І. Д., Моцаренко В. І., Топчієв О. Г., Хуторний О. М. *Стратегія регіональної програми охорони довкілля.* – Режим доступу: www.ecologylife.ru;

3. <http://uazakon.com> - Інформаційно-правовий портал;

4. <http://conservation.in.ua> - Закон України «Про Курорти»;

5. *Омецинский Б.Ф. Курортная отрасль Украины и перспективы её развития.// Укр.бальнеол.журнал.-2002.-№4. – С. 7-11;*
6. *<http://www.dkz.gov.ua> - Державна комісія України по запасах корисних копалин.*

Кононенко Т. В., Лискіна В. І.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЛІСІВ
MANAGEMENT OF WOODS

У статті розкрито вплив рекреаційного навантаження на лісове середовище. Визначено головні впливи туристсько-рекреаційної діяльності на лісові насадження. Описано зональний поділ приміських лісів на зони, що забезпечить раціональне користування лісовою територією.

Ключові слова: сталий розвиток, рекреаційні ліси, рекреаційне природокористування.

Кононенко Т. В., Лыскина В. И.

УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ РЕКРЕАЦИОННОГО ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ
ЛЕСОВ

В статье раскрыто влияние рекреационной нагрузки на лесную среду. Определены влияния туристско-рекреационной деятельности на лесные насаждения. Описано разделение пригородных лесов на зоны, что обеспечит рациональное использование лесной территории.

Ключевые слова: устойчивое развитие, рекреационные леса, рекреационное природопользование.

Kononenko T., Lyskina V.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RECREATIONAL NATURAL
RESOURCE

The article explores the influence of recreational pressure on forest environment. The main impacts of tourism and recreation activity in forest plantations are determined. Zonal division of suburban forests in areas was described that will provide efficient use of woods area.

Keywords: sustainable development, recreational forest, recreational management of nature.

Formulation of the problem. Every year forests are increasingly recognized as a global factor of conservation, one of the conditions of human survival. The previous practice of management in forest, focused on exploitation of woods resources, has

caused significant damage to nature environment and led to the degradation of natural landscapes in many parts of the world. Presently there is a need to find effective ways to improve the ecological potential and development of rational forms of recreational facilities in forest environment.

Recreational forest is a catalyst for economic and social development. It makes a significant impact on many sectors of the industry (transport and communications, trade, building, agriculture, consumer goods etc.).

The purpose is to determine the influence of recreation on forest plantations and the ways of sustainable development recreational nature management of forests.

Analysis of scientific publications. Due to worsening the ecological situation in Ukraine and in the world, themes of sustainable development in all spheres of human activity become very popular among scientists. Newest works in this subject belong to Grodzynskyi (Гродзинський), Dmytruk (Дмитрук), Hrabovchenko (Храбовченко) and others. Earlier researches were studied by such authors as Hensiruk (Генсірук), Seredin (Середін), Parpan (Парпан), Chizhov (Чижов) and some other scientists.

The main material. Influence of recreation on wildlife depends on its form, volume, number of vacationers (recreational loading) and character of natural and seminatural systems. The main forms of recreation impact: trampling of territory, littering of forests, water pollution, intimidation of wild animals (factor of anxiety) and their direct extermination, collecting of plants and their parts, wildfires.

Trampling of territory is observed in suburban green areas along large bodies of water in the resort and holiday homes, on their outskirts, on mountain tourist paths and tourist stops. Soil sealing and desiccation, violation of its structure, reduction of air and moisture capacity, soil washing and erosion (on sloping sites), weathering (sandy soil) occur that negatively influence on the condition of forest plant communities. Forest species gradually turn into meadow and weed species; roots of trees become bare that leads to the total weakening, wood is sick, affected by pests and eventually die. At the same time forest undergrowth is significantly damaged, liquefied and it also dies. Primarily conifers suffer from trampling, especially spruce

and pine. If conditions are relatively favorable these trees are replaced by aspen, birch, willow, alder but in case of extreme situation soil become rammed almost without vegetation. Biodiversity changes on trampled areas; both the number of species of plants and the number of related to these types of landscapes animals decrease.

During the degradation of some recreational areas convergence is observed. It is a union of different initial biocenosis according to a composition of flora and fauna. Native coenoses are gradually replaced by less diverse derivatives. They are visibly illuminated, grass cover turns in meadow one. Amount and state of species in such coenoses reduce. There are regional peculiarities of landscape vulnerability. Landscapes of mixed coniferous-deciduous forests are characterized by the highest resistance. North and south of the forest zone and forest-steppe have medium and low resistance of landscapes and have very low resistance belongs to tundra, forest tundra, steppe and semidesert [5].

To prevent and reduce the amount of territory trampling and causing its environmental damage it is practiced the determination of recreational capacity of tourist routes and camps. The number of tourists which can be on a particular route during a day without significant damage to the local ecosystem (setting an allowable recreational loading of the area) is determined by special researches. This is an extremely variable index depended on nature of the landscape, soil type, composition and characteristics of vegetation forms, intensity of recreation and other factors.

Stability degree of forest ecosystems to the influence of recreational loadings is accounted during the evaluation of recreational forest massif. The last one is an integrated indicator of recreational impact determined according to the number of tourists per unit area, the time of their stay at the place of recreation and the form of leisure activity. During measuring of recreational loadings it is usually set either the number of tourists per unit area (1 hectare) on average for the accounting period (the year is 8760 hours) or the total rest time per unit area for the accounting period. The first method is increasingly used in practice. The average annual allowable norms of recreational pressure on forest natural complexes in forest and forest-steppe zones of

European part of the former USSR are given in “Temporary methodology of recreational loadings determination...” [3], these norms ensure the preservation of forest ecosystems that do not violate formed natural balance.

But even if the recreational pressure is reasonable and ratified it is very difficult to monitor its observance in practice which means adequately regulation of tourist “streams”. Trampling is often intensified by rubbish that is especially common for mountain tourist trails and base camps. Pollution of water bodies with anthropogenic mud is another independent and important problem. Eutrophication of water bodies, their “bloom” may happen. It causes oxygen deficiency and reduction of aquatic flora and fauna.

Wild animals are scared (an anxiety factor) in some places with a constant concentration of tourists. It means that animals, even if they are not pursued by human, have to migrate because of noise and other inconveniences associated with people in their places of living. The process of animals` and birds` reproduction is violated. Collecting of plants, including plants listed in the “Red Book”, causes a negative selection of vegetation and a replacement of one species by others. Tourists` and forest visitors` activity is often a reason of disastrous forest fires covering large areas in dry years caused by careless use of fire. Even skiing and tobogganing on the outskirts of cities can harm nature when the concentration of tourists reaches several thousands of people per 1 hectare. Thousands of tourist hotels, bases, camps, shelters, campsites all over the world are “anthropogenic holes” in the natural environment. They become devastating and displace nature and its natural components.

Some summarizing materials about the impact of uncontrolled tourism on natural ecosystems are presented in Table. 1.

Examples of tourism impact on the components of environment [7]

Component	Effect of tourism	Reason
Soil	Loss of fertile layers. Reduction of looseness. Changes in humidity, temperature, composition, microflora.	Trampling, compacting of snow, “wet” avalanches.
Vegetation	Change in species composition, distribution tiers, spatial structure, individual characteristics of plants.	Trampling, collecting plants and their parts (roots, fruits, flowers) for various purposes, fire and else.
Water system	Changing the characteristics of the shoreline and bottom of water body. Increased silt sediment and turbidity of water. Changing its organic and chemical composition.	Trampling, deforestation, construction of dams and reservoirs.

A modern village house construction that is often deprived of reasonable environmental base in our country creates some specific problems in recreational nature management. According to the well-known biologist Sobolev [6] landscapes of summer cottages have been established with rapid terms in the country since the second half of the 80's. From 1985 to 1990 the number of collective gardens increased from 4.7 to 8 - 10 million and the area underneath – from 302 to 576 hectares. In most cases “low productive” lands were used for building including marshy meadows, slopes of ravines and gullies, various wastelands, lands of forestry without woods, etc. Thus, it caused replacement of natural ecosystems with artificial ones including all the ensuing consequences.

Changing of former modest summer residences with small lands with new “suburban palaces” changes a suburban recreational situation and requires special study and researches. At the complex district planning of territory it is very important to determinate untouchable natural areas or areas with gentle natural regime in each planning region that excludes intensive forms of recreation [4].

Considerable changes in a geobiocenosis are caused by recreational use of the forests especially out-of-control. A substantial compression of soil is quite often occurs in places with the highest number of holiday-makers. It causes a strong worsening of water, air and thermal modes, reducing of biological activity. The considerable areas of planting or separate woodlots can disappear in a case of

excessive trampling of soil (their state gets worse to such measure that they become the victims of harmful insects and mycotic illnesses). Forests of green belts that are in 10 – 15 kilometers from a city, round the bases of rest and places of mass recreation suffer from the recreational loading more often. Negative influence on woods is caused by mechanical damages, various wastes, garbage etc.

The extent and progress of digression are determined by resistance of the ecosystem to the recreational loading. Forest resistance to recreational loadings is determined by capacity of natural systems (a maximum number of tourists that forest can withstand without damage to the natural system). Significant measure that aimed to preserve forest ecosystems and increase recreational abilities is all-round planning and organization of public services of territory with exemplary conduct of the industry on it [2].

A basic task of organization and conduct of forestry in the suburban forests are maintenance and improvement of health and protective properties, increase of their productivity and firmness to the different forms of anthropogenic influence, maintenance of equilibrium of forest ecosystems and creation of favorable recreational conditions for mass rest of population.

Multi-value importance and multi-use of suburban forests require of differentiated organizations and management according to scientific basis. It must be taken into account the purpose of individual parts of the forest fund and local environmental conditions. The division of suburban forests into parts according of their appointment is an important tool for differentiated forest management. Usually the forests of green areas are classified into two parts: park part and forestry part.

Park part is an original using form of natural forests for recreational purposes. To improve the general condition of plantings a complex of measures on landscaping are done. Park part includes the most frequently visited population forestlands that directly contact with settlements.

Forestry part includes the rest of forest green zone, which is far away from populated areas, with poorly developed transport network, less visited by urban population. Park part is an original form of suburban forests using for recreation

purposes, which can be used for organization of parks created with special projects including general scheme of urban development. Forest park parts get a particularly socio-economic importance. The main attention is paid to the formation of decorative, durable and resistant plants that have high sanitary and architectural properties, to the creation of forest park landscapes and to the improving conditions of recreation and ecological balance of natural complex.

Multifaceted hygienic, aesthetic and broad safety features that rely on municipal forests are differently executed by these woods.

Protective and health efficiency of suburban forests depends on natural and economic conditions, species and age composition of forests, complete, construction, viability, recoverability and other factors. These factors are significantly changed with the growth of plantations that influence on the ability of execution of their functions.

Besides recreation, municipal forests often suffer from polluted air. All this requires special consideration of mode of farming in suburban forests during the study of forest biocenosis laws.

Knowledge about the laws of forest plantations development in different environmental conditions and skillful application of forest management allow growing the plantations and keep them in a constant state capacity of fully execution of their functions. There are no uniform guidelines or rules of rational forest management in suburban forests. They should be determined by the peculiarities of a specific territory. So before you develop a system of measures you must carefully study the nature and status of the territory.

The first principle of forestry in suburban forests is that the system of forest management should focus on maintaining and improving their quality status, increasing of stability of forest biocenosis. This principle of forestry in suburban forests is dictated by the need to preserve the forest and the forest environment as a condition for the implementation of health and safety functions.

The second principle of forestry is the need for selection and ground of forestry and engineering measures that provide increase, protective and recreational role of

plantations. It includes: the growing of forest plantations on non-wooded areas, reconstruction of low-grade and damaged suburban forest plantations; thinning of species composition, completeness and undergrowth; measures of protection forests from fires, diseases and pests; development of road and path network; construction of small-scale architecture and landscaping; biotechnical measures and else.

The third principle of forestry in suburban forests requires all activities that simultaneously provide maximum productivity of forest lands and plantations and creating of favorable conditions for mass recreation in a natural forest environment.

The most important condition for the effectiveness of forestry system in suburban forests is its comprehensiveness, unity of forestry and biotechnical measures with works on landscaping. This is especially important due to the fact that suburban forests are used more intensively for recreational purposes every year; the total area of forest green belts around cities and other settlements intensively increases too. A significant increase of forests of this category will be required in case of population growth, appearance of new cities, towns and health care institutions in the country. There is a need of creation and protection of recreational forests around the most of large villages.

The forests of green areas and other health-protective vegetation have more stringent management regime unlike operating forests. Analysis of the current state of forestry in suburban forests shows that it is provided with sufficient intensity not in all cases. Conducted measures do not always achieve the necessary aim; current amount and intensity of cuttings in much of the areas do not provide fully hygienic and aesthetic effect; landscape culture, care of undergrowth, work connected with planning are not on the necessary level.

Nowadays it is taken steps to improve forestry in suburban woods. All work is carried out in accordance with the key provisions of the organization and forest management of green areas, and in accordance with the applicable guidelines, rules, and other technical documents which touch the problem of forests protection and forest management in them [1].

Conclusions. According to increasing of urbanization the use of recreational forests functions is one of major and perspective directions of the use of forest resources. Thus, the development of recreational forest use market or recreational services market takes place nowadays. Recreational forest use as one of the spheres of forestry is a specific branch that satisfies human need of rest in forest lands which increases people`s capacity for work and in such way brings income to them.

The natural aspect of forest management should be considered in tandem with the regional program of socio-economic development of the territory. Recreational forestry plays an important role and includes such tasks as identification and description of the recreational potential, zoning of forest recreational areas and study of their characteristics, securing of recreational nature management, organization of long-term monitoring, identification of possible norms of loadings on forest ecosystems that ensure preservation of their stability and ecological role of recreational forests.

Thus, for the preservation of recreational and other beneficial properties of forests that promote recreation and more fully use of their potential it is need to: 1) limit the purveyance of the forest in recreational woods; 2) increase the part of recreational forests by building roads, trails and other infrastructure and protection; 3) provide new objects of nature reserve fund in the forests and achieve their optimal use for recreation; 4) evenly distribute recreational pressure on forest ecosystems, avoiding recreational regression; 5) conduct appropriate educational work among travelers and tourists to provide preservation of unique natural recreational complexes; 6) set a pay for recreational use of forests.

1. *Лесное Хозяйство. Информационный ресурс.* – режим доступа: <http://www.lecinfo.ru>

2. *Матюн И.С. Устойчивость лесонасаждений.* – М.: Лесная промышленность, 1983. – 136с.

3. *Методика экономической оценки важнейших видов природных ресурсов в странах — членах СЭВ.* — М.: Изд-во секретариата СЭВ, 1985. — 48 с.

4. Рекреационное лесопользование / Н.М.Большаков. – Сыктывкар: СЛИ, 2006. – 312 с.
5. Смирнова, Е. Д. Охрана природы рекреационных территорий / Е. Д. Смирнова, В. П. Чижова // Географические исследования в МГУ. Традиции — перспективы. — М.: Изд-во МГУ, 1976. — С. 150—158,
6. Соболев, Н. А. Особо охраняемые природные территории и охрана природы Подмосковья [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.biodiversity.ru>.
7. Храбовченко В. В. Экологический туризм / В. В. Храбовченко. — М.: Финансы и статистика, 2003. — С. 206

ЗМІСТ

I. ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ

<i>Сабурова Ю.О.</i>	<i>МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ</i>	<i>1</i>
<i>Лискіна В.І.</i>	<i>МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПАРКОВОГО СЕРЕДОВИЩА МІСТА КИЄВА В ТУРИСТСЬКО- РЕКРЕАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	<i>15</i>
<i>Ляшук Ю. В.</i>	<i>ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ЗАПОВІДНИКИ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ</i>	<i>25</i>
<i>Лискіна В.І.</i>	<i>РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПАРКОВОГО СЕРЕДОВИЩА МІСТ</i>	<i>30</i>

II. ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

<i>Ляшук Ю. В.</i>	<i>ЛІКУВАЛЬНІ ГРЯЗІ УКРАЇНИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ</i>	<i>37</i>
<i>Ляшук Ю. В.</i>	<i>ЛІКУВАЛЬНІ ГРЯЗІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	<i>44</i>
<i>Сабурова Ю.О.</i>	<i>ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ НА УКРАЇНСЬКИЙ РИНОК МІЖНАРОДНИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ</i>	<i>48</i>
<i>Ляшук Ю. В.</i>	<i>БІОРИЗНОМАНІТТЯ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА</i>	<i>62</i>

III. РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

<i>Дмитрук О.Ю., Кулініч М.Т.</i>	<i>МІЖНАРОДНІ ГЕОГРАФІЧНІ КОНГРЕСИ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ</i>	<i>71</i>
<i>Ляшук Ю. В.</i>	<i>СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЛІКУВАЛЬНИХ ГРЯЗЕЙ УКРАЇНИ</i>	<i>78</i>
<i>Кононенко Т. В., Лискіна В. І.</i>	<i>СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЛІСІВ</i>	<i>86</i>

СОДЕРЖАНИЕ

I. ГЕОГРАФИЯ РЕКРЕАЦИИ И ТУРИЗМА

<i>Сабурова Ю.А.</i>	<i>ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ ДЕТСКО-ЮНОШЕСКОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ</i>	<i>1</i>
<i>Лыскина В.И.</i>	<i>ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПАРКОВОЙ СРЕДЫ ГОРОДА КИЕВА В ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ</i>	<i>15</i>
<i>Ляшук Ю. В.</i>	<i>ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫЕ ЗАПОВЕДНИКИ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНДУСТРИИ</i>	<i>25</i>
<i>Лыскина В.И.</i>	<i>РЕКРЕАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ПАРКОВОЙ СРЕДЫ ГОРОДОВ</i>	<i>30</i>

II. ГЕОГРАФИЯ УКРАИНЫ

<i>Ляшук Ю. В.</i>	<i>ЛЕЧЕБНЫЕ ГРЯЗИ УКРАИНЫ И СПОСОБЫ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ</i>	<i>37</i>
<i>Ляшук Ю. В.</i>	<i>ЛЕЧЕБНЫЕ ГРЯЗИ ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ</i>	<i>44</i>
<i>Сабурова Ю.А.</i>	<i>ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ВЫХОДА НА УКРАИНСКИЙ РЫНОК МЕЖДУНАРОДНЫХ И НАЦИОНАЛЬНЫХ ГОСТИНИЧНЫХ СЕТЕЙ 4* И 5*</i>	<i>48</i>
<i>Ляшук Ю. В.</i>	<i>БИОРАЗНООБРАЗИЯ КАРПАТСКОГО БИОСФЕРНОГО ЗАПОВЕДНИКА</i>	<i>62</i>

III. РАЦИОНАЛЬНОЕ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЕ И ОХРАНА ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ

<i>Дмитрук А.Ю., Кулинич М.Т.</i>	<i>МЕЖДУНАРОДНЫЕ ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ КОНГРЕССЫ: ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ</i>	<i>71</i>
<i>Ляшук Ю. В.</i>	<i>УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ ЛЕЧЕБНЫХ ГРЯЗЕЙ УКРАИНЫ</i>	<i>78</i>
<i>Кононенко Т. В., Лыскина В. И.</i>	<i>УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ РЕКРЕАЦИОННОГО ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ ЛЕСОВ</i>	<i>86</i>

CONTENTS

I. THE GEOGRAPHY OF TOURISM AND RECREATION		
<i>Saburova J.</i>	<i>CHILD AND YOUTH TOURISM IN UKRAINE: POSSIBILITIES OF DEVELOPMENT</i>	1
<i>Lyskina V.</i>	<i>THE USE OF KYIV'S PARK ENVIRONMENT FOR TOURIST AND RECREATIONAL ACTIVITY</i>	15
<i>Liashuk J.</i>	<i>HISTORIC AND CULTURAL RESERVES IN THE TOURISM INDUSTRY</i>	25
<i>Lyskina V.</i>	<i>RECREATIONAL POTENTIAL OF PARK ENVIRONMENT OF CITIES</i>	30
II. GEOGRAPHY OF UKRAINE		
<i>Liashuk J.</i>	<i>THERAPEUTIC MUDS OF UKRAINE AND THEIR USES</i>	37
<i>Liashuk J.</i>	<i>THE THERAPEUTIC MUDS OF VOLYN REGION</i>	44
<i>Saburova J.</i>	<i>PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF INTERNATIONAL AND NATIONAL 4 * AND 5* HOTEL CHAINS IN ACHIEVING UKRAINIAN MARKET</i>	48
<i>Liashuk J.</i>	<i>BIODIVERSITY OF CARPATHIAN BIOSPHERE RESERVE</i>	62
III. RATIONAL NATURE USING AND PROTECTION OF NATURAL RESOURCES		
<i>Dmytruk O., Kulinich M.</i>	<i>INTERNATIONAL GEOGRAPHICAL CONGRESSES: HISTORY OF THE DEVELOPMENT AND ACTIVITIES</i>	71
<i>Liashuk I.</i>	<i>SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE THERAPEUTIC MUDS OF UKRAINE</i>	78
<i>Kononenko T., Lyskina V.</i>	<i>SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RECREATIONAL NATURAL RESOURCE MANAGEMENT OF WOODS</i>	86